

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Garant kapitoly Funkční složky: Ing. arch. Naděžda Rozmanová

Zpracovatel výchozí podkapitoly v roce 2006: Ing. Vladimír Mackovič

Zpracovatel aktualizované podkapitoly C.2 Zemědělské a lesní hospodářství:

Ing. Vladimír Mackovič (květen 2013)

Recenze: Ing. Václav Marek

Mgr. Alena Kubešová, Ph.D.

Poslední aktualizace: 30. 5. 2013

Dostupnost: <http://www.uur.cz/default.asp?ID=2571>

OBSAH:

C.2 ZEMĚDĚLSKÉ A LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ.....	2
C.2.1 Charakteristika.....	2
C.2.1.1 Základní vazby hospodářských činností na půdní fond a jeho funkce	4
C.2.1.2 Ochrana půdního fondu	10
C.2.1.3 Hospodářská činnost na půdním fondu	17
C.2.2 Stav a trendy vývoje	21
C.2.2.1 Zemědělské hospodaření	21
C.2.2.2 Lesní hospodářství	30
C.2.3 Principy řešení v územním plánování (zásady tvorby, územní nároky, limity, ochrana).....	33
C.2.3.1 Rekapitulace uzlových bodů územního plánování a hospodářských aktivit	33
C.2.3.2 Možnosti vybraných nástrojů územního plánování zabývat se zemědělstvím a lesnictvím.....	36
Použité zdroje:.....	44
Právní předpisy:	46
Soupis zkratk:.....	47

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

C.2 ZEMĚDĚLSKÉ A LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

Tato kapitola se soustřeďuje na významné vazby a uzlové body procesu územního plánování a zemědělského respektive lesního hospodářství. Jen v nezbytné míře, pro pochopení souvislostí, příčin a důvodů, se zabývá svěbytnými záležitostmi zemědělského a lesního hospodářství.

C.2.1 Charakteristika

Zemědělské a lesní hospodářství využívá k ekonomickým aktivitám schopnost zelených rostlin vázat prostřednictvím fotosyntézy sluneční energii. Jejich hospodaření významně ovlivňují a podmiňují přírodní danosti v obhospodařovaném území (*zejména půdní poměry, vodní režim území, klimatické poměry, zejména délka a intenzita slunečního svitu, množství tepla, vodní srážky*).

Obě hospodářské činnosti mají dlouhodobou tradici. Jejich počátky lze datovat již do období, kdy se lidská populace začala vyčleňovat od ostatních živočišných druhů. Formy, zaměření a technologie obou činností se odvíjí od požadavků lidské společnosti a závisí na stupni lidského poznání.

Vymezení pojmů podle § 1 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů.

Zemědělský půdní fond je základním přírodním bohatstvím naší země, nenahraditelným výrobním prostředkem umožňujícím zemědělskou výrobu a je jednou z hlavních složek životního prostředí. Ochrana zemědělského půdního fondu, jeho zvelebování a racionální využívání jsou činnosti, kterými je také zajišťována ochrana a zlepšování životního prostředí.

Zemědělský půdní fond tvoří pozemky zemědělsky obhospodařované, to je **orná půda, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, louky, pastviny** (dále jen "**zemědělská půda**") a půda, která byla a má být nadále zemědělsky obhospodařována, ale dočasně obdělávána není (dále jen "**půda dočasně neobdělávaná**").

Do zemědělského půdního fondu náleží též **rybníky s chovem ryb nebo vodní drůbeže** a nezemědělská půda potřebná k zajišťování zemědělské výroby, jako **polní cesty, pozemky se zařízením důležitým pro polní závlahy, závlahové vodní nádrže, odvodňovací příkopy, hráze sloužící k ochraně před zamokřením nebo zátopou, ochranné terasy proti erozi** apod.

Vymezení pojmů podle § 2 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Pro účely tohoto zákona se rozumí:

- **lesem** lesní porosty s jejich prostředím a pozemky určené k plnění funkcí lesa,
- **funkcemi lesa** přínosy podmíněné existencí lesa, které se člení na produkční a mimoprodukční,
- **lesními porosty** stromy a keře lesních dřevin, které v daných podmínkách plní funkce lesa,

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

- **hospodařením v lese** obnova, ochrana, výchova a těžba lesních porostů a ostatní činnosti zabezpečující plnění funkcí lesa,
- **ochranou lesa** činnosti směřující k omezení vlivu škodlivých činitelů, ochranná opatření proti škodlivým činitelům a zmírňování následků jejich působení,
- **obnovou lesa** soubor opatření vedoucích ke vzniku následného lesního porostu.

Vymezení pojmů podle § 3 zákona č. 289/1995 Sb. (lesní zákon)

Pozemky určené k plnění funkcí lesa

Pozemky určené k plnění funkcí lesa jsou:

a) **pozemky s lesními porosty a plochy, na nichž byly lesní porosty odstraněny za účelem obnovy, lesní průseky a nezpevněné lesní cesty, nejsou-li širší než 4 m, a pozemky, na nichž byly lesní porosty dočasně odstraněny na základě rozhodnutí orgánu státní správy lesů** podle § 13 odst. 1 tohoto zákona (dále jen "**lesní pozemky**"),

b) **zpevněné lesní cesty, drobné vodní plochy, ostatní plochy, pozemky nad horní hranicí dřevinné vegetace (hole), s výjimkou pozemků zastavěných a jejich příjezdních komunikací, a lesní pastviny a políčka pro zvěř, pokud nejsou součástí zemědělského půdního fondu a jestliže s lesem souvisejí nebo slouží lesnímu hospodářství** (dále jen "**jiné pozemky**").

Pozemky určenými k plnění funkcí lesa **nejsou** školky a plantáže lesních dřevin založené na pozemcích, které nejsou určeny k plnění funkcí lesa, pokud orgán státní správy lesů na návrh vlastníka pozemku nerozhodne jinak.



Obr. 1: Ilustrační fotografie (autor: H. Šimková)

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

C.2.1.1 Základní vazby hospodářských činností na půdní fond a jeho funkce

Celková výměra půdního fondu České republiky je 7 886 tis. ha. Zemědělský půdní fond tvoří zhruba polovinu¹ celkové rozlohy ČR. Více než třetinu půdního fondu ČR tvoří lesní pozemky². Půdní fond představuje jednu z nejzřetelnějších vazeb procesu územního plánování se zemědělským a lesním hospodařením.

Produkční funkce půdního fondu

Produkční funkce půdy jsou identifikovatelné. Lze konkretizovat pozemky, na kterých se biomasa produkuje. Přitom rozsah vlastní produkce reaguje na tržní poptávku po té které komoditě. Tím se zásadně liší od mimoprodukčních funkcí půdního fondu, jež jsou charakterizovány v další kapitole textu.

Přírodní podmínky a hospodářská činnost

Společný jmenovatel zemědělského a lesního hospodářství spočívá v produkci biomasy. Využívají k tomu fotosyntézu a ostatní nezbytné přírodní podmínky. Za určitých podmínek lze označit produkci biomasy jako obnovitelný zdroj energie.

K zemědělskému a lesnímu hospodaření je možné využívat ty segmenty krajiny, které poskytují přírodní podmínky nezbytné pro existenci a vývoj rostlin. Soubor těchto podmínek se označuje jako přírodní potenciál daného prostoru. Jedná se zejména o půdní poměry, teplotní poměry, intenzitu a průběh slunečního záření, vláhové poměry. Produkční předpoklady konkrétní plochy či celého regionu limituje ta přírodní podmínka, která je v minimu (i když ostatní podmínky jsou v příznivějším stavu).

Podle komplexního průzkumu půd je v ČR zhruba 60 % zemědělského půdního fondu na půdách méně až málo úrodných. Více než polovina zemědělských půd v ČR je potencionálně ohrožena vodní erozí a 7,5% větrnou erozí³.

Vazba na územní plánování

Lidské aktivity ovlivňují zejména půdní poměry. Například v procesu územního plánování se rozhoduje, v jaké bonitě bude půda navržena k záboru. Vymezováním zastavitelných ploch na kvalitních půdách se zmenšuje nerozšiřitelný rozsah pozemků s přirozenou komparativní předností, která vyplývá z daných přírodních podmínek. I když se ostatní přírodní podmínky nezhorší, poklesne v území přirozený produkční potenciál půd. Půdní poměry se tak stávají přírodní podmínkou v minimu v důsledku nevhodně uplatňovaných priorit v procesu územního plánování. Urbanizace se tak promítá negativně do snížení průměrného produkčního potenciálu v řešeném území, oblasti či regionu. Tím se snižuje konkurenceschopnost zemědělských producentů v daném prostoru (samozřejmě se promítá i do konkurenceschopnosti českého zemědělství ve středoevropském regionu, ve kterém jsou

¹ 53,62 % k 31. 12. 2011 dle Souhrnných přehledů o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR; Český úřad zeměměřický a katastrální; Praha 2012

² 33,73 % k 31. 12. 2011 dle Souhrnných přehledů o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR; Český úřad zeměměřický a katastrální; Praha 2012

³ dle „Situační a výhledové zprávy Půda“ MZe ČR 2012

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

s ČR srovnatelné přírodní podmínky). Zajištění dlouhodobé územní ochrany relativně nej kvalitnějších zemědělských půd v řešeném území musí patřit mezi strategické cíle územního plánování na všech úrovních. Jinak vzniká riziko, že v budoucnu bude potřeba zemědělskou produkci zajišťovat na půdách s nízkou produkční schopností s vyššími energetickými vklady (hnojiva, ochranné prostředky, kultivace, úpravy vodního režimu), s větším rizikem ohrožení životního prostředí.

Zaměření produkčních činností

- **Produkce dřeva**

Hlavní hospodářskou komoditou lesního hospodaření představuje dřevo, dřevní hmota. Přirozená skladba lesních porostů byla v našich podmínkách výrazně pozměněna. Účelově jsou pěstovány především dřeviny, jejichž hospodářské využití přináší ekonomický efekt. V důsledku toho skladba dřevin v lesních porostech neodpovídá daným přírodním poměrům. Tato skutečnost patří mezi faktory, které snižují ekologickou stabilitu lesních porostů a tím i ekologickou stabilitu celého území. Mezi hlavní cíle lesního plánování proto patří hledání potřebného kompromisu ve skladbě pěstovaných dřevin. Kompromisní skladba dřevin má zajistit předpoklad, jak pro příznivé hospodářské výnosy, tak pro zajištění nezbytné ekologické stability lesního porostu, zlepšení podmínek pro biologickou diverzitu území a zvýšení krajinné hodnoty lesních porostů.

Vazba na územní plánování

S obhospodařováním lesa (zejména odvoz vytěženého dřeva) souvisí potřeba napojení účelových lesních cest na silniční síť. Tuto vazbu lze v územních plánech ověřit, navrhnout a územně chránit. Na úrovni územního plánu lze navrhnout koncepci využití lesních a účelových komunikací pro rozvoj pěší turistiky a cykloturistiky v řešeném území resp. zajistit předpoklady pro zlepšení podmínek v průchodnosti krajiny.

- **Produkce potravinových komodit**

Primárně bylo zemědělské hospodaření zaměřeno na pěstování plodin, které jsou přímo či po úpravě konzumovány jako potraviny.

Další část zemědělské půdy se využívá k pěstování rostlin, které jsou buď spásány, nebo se z nich vyrábí krmivo pro hospodářská zvířata a zajišťuje se tak živočišná výroba (produkce masa, vajec apod.).

- **Produkce technických plodin**

Dlouhodobou tradici má rostlinná výroba zaměřená na pěstování tzv. technických plodin. Ty jsou využívány v průmyslu jako vstupní suroviny. Jako příklad lze uvést len, či pěstování vyšlechtěných tzv. „průmyslových“ brambor pro výrobu technického lihu, řepka olejná pro výrobu biopaliv apod.

- **Další podněty k produkci biomasy**

V posledním období se zvyšuje význam pěstování rostlin pro jejich energetické využití. Ložiska klasických fosilních paliv se těží ve stále obtížnějších podmínkách. Tím se zvyšují náklady na jejich získání, což se následně promítá do ceny energie z nich získané. Rostoucí

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

cena energie posiluje snahy najít náhradní zdroje. V praxi se ověřuje, jako jedna z možností, pěstování energeticky využitelných rostlin a hledají se vhodné technologie, kterými lze z vypěstované biomasy energii efektivně získat. Jako příklad lze uvést rychle rostoucí dřeviny, u kterých se výrazně zkracuje mýtní období. Zkouší se pěstování různých druhů šťovíků, olejnatých rostlin apod. Jedná se o záležitost poptávky a nabídky na příslušném trhu bez přímých vazeb na územní plánování.

Vazba na územní plánování

Cíle a zaměření rostlinné produkce se promítají do struktury zemědělské půdy. V krajině ovlivňují vlastníci respektive uživatelé pozemků rozmístění zemědělských druhů pozemků tj. orné půdy, trvalých travních porostů, ovocných sadů, zahrad, vinic, chmelnic případně rozhodují o jejich změnách či o zalesnění.

Energeticky využitelné rostliny, pěstované na zemědělské půdě také ovlivňují charakter území. Nejedná se o typické zemědělské plodiny a na druhé straně svým charakterem je nelze považovat za lesní porosty (i když se může jednat o víceleté porosty rychlerostoucích dřevin). Pokud jsou v území produkovány ve větším rozsahu, výrazně ovlivňují původní charakter zemědělské krajiny.

Sumárně lze konstatovat, že v rámci hospodaření na půdě se v území realizují opatření, která se následně promítají jak do charakteristik krajinného rázu, tak do koncepce uspořádání krajiny. Jedná se například o scelování pozemků, dělení pozemků, výstavbu účelových cest, rušení účelových cest, výsadbu ovocných sadů, vinic či chmelnic, pěstování rychlerostoucích dřevin, zalesňování málo úrodných půd, výsadbu či odstraňování interakčních prvků, výstavbu pastevních areálů, výstavbu účelových zařízení jako jsou například polní hnojiště, seníky, silážní žlaby, realizaci opatření a staveb, které souvisí s úpravou vodního režimu území odvodňováním či závlahou apod. O uvedených opatřeních se rozhoduje na základě územního plánu v územním řízení.

Mimoprodukční funkce půdního fondu

Charakteristika mimoprodukčních funkcí půdního fondu

V současném poznání globálních přírodních cyklů a procesů narůstá potřeba hodnotit půdu nejen z hlediska produkční schopnosti, ale i jako jednu ze složek životního prostředí. Půda je filtračním prostředím pro podzemní i povrchovou vodu, má významnou funkci retenční, akumulační, tlumí negativní působení přírodních i antropických činitelů, akumuluje uhlík, dusík, fosfor, síru a další prvky, je transformačním prostředím, ve kterém probíhají složité procesy rozkladu a syntézy. Mimoprodukční funkce půdního fondu přispívají k vytváření vhodného prostředí pro živé organismy a k udržování kulturního charakteru krajiny. Jejich atributy se liší od produkční funkce především tím, že:

- nelze specifikovat konečný výčet pozemků (přesnou hranici území), kterých se daná mimoprodukční funkce týká (s ohledem na potřebu znát vlastnické vazby, jsou v území alespoň vyznačeny plochy, které mají zvýšenou hodnotu sledované mimoprodukční funkce – chráněná území přírody, ochranná pásma vodních zdrojů apod.),

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

- prakticky nelze vyjádřit tržní hodnotu mimoprodukčních funkcí půdního fondu (i když existuje několik metodických přístupů, které se o to snaží),
- zajištění trvalé existence mimoprodukčních funkcí půdního fondu (v odpovídající kvalitě a kvantitě) lze charakterizovat jako trvalý veřejný zájem.

Vazba na územní plánování

Veřejný zájem na existenci mimoprodukčních funkcí představuje silnou vazbu půdního fondu na územní plánování. To se týká zejména zemědělského půdního fondu, na kterém nebyly dosud mimoprodukční funkce systémově sledovány.

Základní a plošně nejnáročnější mimoprodukční funkce půdního fondu lze charakterizovat následovně.

Přehled vybraných mimoprodukčních funkcí půdního fondu

• Přírodní funkce

K atributům, které jsou nezbytné pro přírodní funkci území, patří mimo jiné zajištění dlouhodobé existence potřebného spektra a rozsahu biotopů, které odpovídají dotčeným biogeografickým jednotkám (*z tohoto předpokladu vychází mimo jiné koncepce územního systému ekologické stability – ÚSES*).

Vazba na územní plánování

V procesu územního plánování se rozhoduje o změnách využití území. Územní plánování tak představuje nástroj, kterým lze zajistit územní ochranu potřebnému spektru funkčních biotopů, i když nemají ochranu danou zákonem či správním rozhodnutím (například vymezených prvků ÚSES, stávajících interakčních prvků, přechodně chráněných ploch, apod., které by měly být vyhodnoceny a vyznačeny v ÚAP jako limity veřejného zájmu, které vyplývají z vlastností území – viz § 26 stavebního zákona). Případně umožňuje systémově vymezit v území další nezbytné prostory pro přírodní funkci a zajistit jim územní ochranu před nežádoucími změnami.

Je však potřebné mít k dispozici racionální, odborně odůvodněné a úrovní územního plánu upřesněné přírodovědné podklady. To se týká zejména obecné ochrany přírody⁴. (*Jako příklad nedostatečnosti obecné ochrany přírody lze uvést údolní nivu, jako významný krajinný prvek ze zákona. Postup jejího vymezení se nepodařilo za více než 20 let existence tohoto ustanovení v zákoně o ochraně přírody a krajiny učinit závazným vydáním celostátně platné metodiky. Přitom údolní niva má zásadní význam, jak pro ochranu přírody, tak pro vodní režim území*).

• Vodohospodářská funkce

Půdní fond představuje nedílnou součást koloběhu vody. Způsob využití území a z něho vyplývající struktura půdního fondu, ovlivňuje vodní režim území. Vodní retence území mimo jiné závisí i na rozsahu a množství zastavěných či zpevněných ploch.

⁴ Zvláště chráněná území přírody mají specifický status, který je petrifikován správním rozhodnutím. Pro potřeby územního plánování dostatečně konkrétní limit pro využití území (stanoven rozsah zvláště chráněného území, účel ochrany, požadavky na režim území a na management).

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Vazba na územní plánování

V procesu územního plánování se rozhoduje o rozsahu zpevněných a zastavěných ploch. Další faktor mající vliv na vodní retenci území představují způsoby jeho obhospodařování, které může územní plánování nepřímo regulovat návrhem koncepce uspořádání krajiny (například vymezením ploch vodních a vodohospodářských – viz § 13 vyhlášky č. 501/2006 Sb.). Je žádoucí, aby se územní plánování koncepci uspořádání krajiny věnovalo, a to nejen z pohledu vymezení zastavitelného území.

• Rekreační funkce

Potenciál krajiny pro její rekreační využití souvisí mimo jiné se strukturou půdního fondu, s jeho organizací (například velikost pozemků, možnost průchodnosti územím po účelových cestách, zastoupení a rozmístění vegetace), se způsobem využití území a jeho obhospodařováním. Zemědělské a lesní hospodářství může poskytovat část spektra služeb souvisejících s rekreačním využitím území (např. agroturistika).

Vazba na územní plánování

Výše uvedená kritéria, podmiňující rekreační potenciál území, lze ovlivnit v procesu územního plánování a při řešení územně plánovací dokumentace (například potenciál zázemí sídel pro každodenní a krátkodobou rekreaci jejich obyvatel lze nejlépe územně ochránit při řešení územně plánovací dokumentace příslušné obce).

Hranice mezi veřejným a soukromým zájmem rekreační funkce území se překrývá, nelze ji jednoznačně vymežit. Veřejný zájem na využití rekreačního potenciálu území se proto musí posuzovat individuálně a územně plánovací dokumentace představuje možnost vyjádřit jej a územně ochránit (například prostory pro nekomerční formy rekreace a volnočasové aktivity obyvatel daného sídla).

Mimoprodukčními funkcemi půdního fondu se zabývají sledované hospodářské činnosti následujícím způsobem.

Zemědělství a mimoprodukční funkce půdního fondu

Novela zákona o zemědělství, která nabyla účinnosti 1. října 2009, motivuje farmáře k šetrnějšímu zacházení s krajinou. Má je podnítit k tomu, aby udržovali nebo znovu prováděli krajinnotvorná opatření (realizace a ošetřování krajinných prvků), mezi něž patří například meze, remízky, stromořadí či solitérní dřeviny, a obnovovali travní porosty. Krajinné prvky budou zaneseny do evidence zemědělské půdy a jejich existence dále sledována.

Zemědělci tak mají možnost čerpat peníze na údržbu biotopů, které příznivě ovlivňují životní prostředí, plní mimoprodukční funkce a patří mezi charakteristiky krajinného rázu. Smyslem je zajistit, aby rozvoj zemědělství a zvyšování kvality životního prostředí nebyly ve střetu. Při intenzifikaci zemědělství v minulosti byly krajinné prvky často odstraňovány. Přitom nelesní vegetace zadržuje v krajině vodu, zabraňuje erozi půdy a plní celou řadu funkcí v přírodní soustavě.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Vazba na územní plánování

Územní plán může přispět k územní ochraně odpovídající formulací podmínek pro využití ploch s rozdílným způsobem využití, které krajinné prvky obsahují. Územní plán může v relevantních plochách stanovit podmínky pro změny využití dané plochy a tím ochránit stávající hodnotné jevy na ploše. Dále může připustit na ploše realizaci krajinných opatření. Nemůže však zpravidla tato opatření lokalizovat – viz § 43 odst. 3 SZ. Jedná se o podrobnost příslušející regulačnímu plánu nebo komplexním pozemkovým úpravám.

Lesnictví a mimoprodukční funkce půdního fondu

Mimoprodukční funkce lesa jsou již po delší období specifikovány a určitou měrou zajišťovány. V rámci lesního plánování se posuzují mimoprodukční funkce lesa. Na mimoprodukční funkce lesních porostů reaguje lesní plánování kategorizací lesů. Záležitost je systémově řešena i ve vztahu k vlastníkům (např. daňové úlevy).

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů, člení lesy podle převažující funkce do tří kategorií:

- lesy hospodářské,
- lesy ochranné,
- lesy zvláštního určení, které se dále člení na lesy:
 - v pásmech hygienické ochrany vodních zdrojů I. stupně,
 - v ochranných pásmech zdrojů přírodních léčivých a stolních minerálních vod,
 - na území národních parků a národních přírodních rezervací.

Do kategorie lesů zvláštního určení lze dále zařadit lesy, u kterých veřejný zájem na zlepšení a ochranu životního prostředí nebo jiný oprávněný zájem na plnění mimoprodukčních funkcí lesa je nadřazen funkcím produkčním. Jde o lesy:

- v prvních zónách chráněných krajinných oblastí a lesy v přírodních rezervacích a přírodních památkách,
- lázeňské,
- příměstské a další lesy se zvýšenou rekreační funkcí,
- sloužící lesnickému výzkumu a lesnické výuce,
- se zvýšenou funkcí půdoochrannou, vodoochrannou, klimatickou nebo krajinnotvornou,
- potřebné pro zachování biologické různorodosti,
- v uznaných oborách a samostatných bažantnicích,
- v nichž jiný důležitý veřejný zájem vyžaduje odlišný způsob hospodaření.

Vazba na územní plánování

Z řešení územního plánu může vyplynout odůvodnění a doporučení zařadit vybrané lesní porosty mezi lesy zvláštního určení do kategorie lesy příměstské a další lesy se zvýšenou rekreační funkcí [§ 8 odst. 2 písm. c) zákona č. 289/1995 Sb.].

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

C.2.1.2 Ochrana půdního fondu

Význam a cíle ochrany půdního fondu

Význam půdního fondu, důvody, způsoby a cíle jeho ochrany specifikují pro aktivity společnosti příslušné právní předpisy.

Ochrana zemědělského půdního fondu (ZPF)

Ochranu půdního fondu zajišťuje příslušná legislativa. Ochranou zemědělského půdního fondu se zabývá zákon ČNR č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů. Jeho obsáhlejší novela je v současné době předložena k projednání vládě.

• *Vybrané informace ze zákona o ochraně ZPF*

Zákon mimo jiné specifikuje pojem ***zemědělský půdní fond*** (*základní přírodní bohatství naší země, nenahraditelný výrobní prostředek umožňující zemědělskou výrobu, jedna z hlavních složek životního prostředí*). Charakterizuje systém změn kultur zemědělské a nezemědělské půdy, vymezuje zásady a principy hospodaření na zemědělském půdním fondu.

Zákon považuje ochranu zemědělského půdního fondu, jeho zvelebování a racionální využívání za činnosti, kterými je také zajišťována ochrana a zlepšování životního prostředí.

Hospodaření na zemědělském půdním fondu lze provádět tak, aby:

- nebyla znečišťována půda a tím potravní řetězec a zdroje pitné vody škodlivými látkami ohrožujícími zdraví nebo život lidí a existenci živých organismů,
- nebyly poškozovány okolní pozemky a příznivé fyzikální, biologické a chemické vlastnosti půdy.

V § 4 jsou formulovány zásady ochrany zemědělského půdního fondu. Konkrétně uvádí následující cíle a postupy ochrany zemědělského půdního fondu:

„Pro nezemědělské účely je nutno použít především nezemědělskou půdu, zejména nezastavěné a nedostatečně využitě pozemky v zastavěném území nebo na nezastavěných plochách stavebních pozemků staveb mimo toto území, stavební proluky a plochy získané zbořením přežilých budov a zařízení. Musí-li však v nezbytných případech dojít k odnětí zemědělského půdního fondu, nutno zejména:

- a) co nejméně narušovat organizaci⁵ zemědělského půdního fondu, hydrologické a odtokové poměry v území a síť zemědělských účelových komunikací,*
- b) odnímat jen nejnutnější⁶ plochu zemědělského půdního fondu,*

⁵ Organizace zemědělského fondu je zřejmá zejména po vydání komplexních pozemkových úprav. Bohužel tempo jejich provádění neodpovídá aktuálním potřebám společnosti. Organizace zemědělského půdního fondu je požadavek ochrany ZPF, který není v současné územně plánovací praxi naplňován. Zrušením projektové fáze průzkumů rozborů by měl být tento požadavek sledován v doplňujících průzkumech a rozborech.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

c) při umístování směrových a liniových staveb co nejméně ztěžovat obhospodařování zemědělského půdního fondu,

d) po ukončení povolení nezemědělské činnosti neprodleně provést takovou terénní úpravu, aby dotčená půda mohla být rekultivována a byla způsobilá k plnění dalších funkcí v krajině podle schváleného plánu rekultivace.“

Ochraně zemědělského půdního fondu při územně plánovací činnosti je věnován samostatný paragraf § 5. Konkrétně uvádí:

Ochrana zemědělského půdního fondu při územně plánovací činnosti sleduje

(1) Aby ochrana zemědělského půdního fondu při územně plánovací činnosti prováděné podle zvláštních předpisů byla zajištěna, jsou pořizovatelé a projektanti územně plánovací dokumentace a územně plánovacích podkladů povinni řídit se zásadami této ochrany (§ 4). Navrhnout a zdůvodnit takové řešení, které je z hlediska ochrany zemědělského půdního fondu a ostatních zákonem chráněných obecných zájmů nejvýhodnější⁷. Přitom musí vyhodnotit předpokládané důsledky navrhovaného řešení na zemědělský půdní fond, a to zpravidla ve srovnání s jiným možným⁸ řešením.

(2) Orgány ochrany zemědělského půdního fondu uplatňují stanoviska k územně plánovací dokumentaci a k návrhu vymezení zastavěného území z hlediska ochrany zemědělského půdního fondu.

(3) Územní rozhodnutí nebo územní souhlas, jímž má být dotčen zemědělský půdní fond, vydává stavební úřad na základě souhlasu orgánu ochrany zemědělského půdního fondu, který je závazným stanoviskem podle správního řádu.

• Vybrané informace z prováděcí vyhlášky

Následně vyhláška č. 13/1993 Sb., kterou se upravují některé podrobnosti ochrany zemědělského půdního fondu, paragrafy 4 a 5 podrobněji specifikuje. Uvádí se v ní, z čeho se má vycházet při ochraně zemědělského půdního fondu a co má být zohledněno při územně plánovací činnosti:

- uspořádání zemědělského půdního fondu v území včetně sítě zemědělských účelových komunikací, hydrologické a odtokové poměry,
- řešení pozemkových úprav a vymezení současně zastavěného území obce,

⁶ Obtížně splnitelný požadavek. Kdo stanoví a podle jakých kritérií, co u jednotlivých záměrů, pro které musí dojít k odnětí zemědělské půdy, znamená nejnutnější.

⁷ Jedná se o požadavek, který není v současné době projektanty ani pořizovateli při pořízení územního plánu aplikován.

⁸ V době vzniku tohoto zákona se předpokládalo, že projektant územního plánu navrhne urbanistickou koncepci, kterou budou dílčí záměry naplňovat. Zejména v souvislosti s obnovením institutu vlastnictví je současná územně plánovací praxe jiná. Vlastníci pozemků a investoři, tím jaké předkládají požadavky na změny v území, determinují urbanistickou koncepci. Obtížně se pak porovnává zábor s jiným možným řešením. Alternativy řešení se předkládají k žádosti o stanovisko dotčeného orgánu zcela ojediněle, přestože v procesu pořizování územního plánu nebo jeho změny by bylo obvykle možné najít vhodnější alternativu. S metodou vícekritériální analýzy nebo jinými metodami hodnocení plánů a záměrů územní plánování prakticky nepracuje.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

- druhy pozemků (kultury) zemědělské půdy a její kvality podle zařazení do bonitovaných půdně ekologických jednotek,
- existence nezemědělské půdy potřebné k zajišťování zemědělské půdy a rybníků s chovem ryb nebo vodní drůbeže,
- existence pozemků zemědělské půdy, na nichž jsou uskutečněny investice do půdy za účelem zlepšení půdní úrodnosti např. meliorační a závlahová zařízení.

Orgán ochrany zemědělského půdního fondu posuzuje řešení navržené v územně plánovacích dokumentech s cílem, aby:

- další urbanistický rozvoj byl na území, které má **relativně nejmenší důsledky** na zásady ochrany zemědělského půdního fondu,
- nebyly zejména dotčeny pozemky s **nejpříznivějšími** fyzikálními, biologickými a chemickými **vlastnostmi půdy**,
- nebyly negativně ovlivněny **hydrologické poměry** v území,
- nebyla narušena **síť účelových** zemědělských komunikací,
- nebylo ve střetu s:
 - navrženými pozemkovými úpravami,
 - územním systémem ekologické stability,
 - významnými krajinnými prvky,
 - **uspořádáním** zemědělského půdního fondu v území,
 - **mimoprodukční** (nevýrobní) funkcí zemědělské půdy jako složky životního prostředí.

V části B zákona ČNR č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu jsou uvedeny faktory životního prostředí, které mohou být negativně ovlivněny odnětím půdy ze zemědělského půdního fondu, včetně ekologické váhy těchto vlivů.

Skupina faktorů	Charakteristika faktoru životního prostředí negativně ovlivněného odnětím půdy ze zemědělského půdního fondu	Ekologická váha vlivu
A Přírodní funkce území	Národní parky - I. zóna, národní přírodní rezervace a národní přírodní památky	20
	Národní parky - II. zóna, chráněné krajinné oblasti - I. zóna, přírodní rezervace a přírodní památky	15
	Národní parky - III. zóna, chráněné krajinné oblasti - II. zóna, územní systémy ekologické stability	10
	Ochranná pásma národních parků, chráněné krajinné oblasti - III. zóna a významné krajinné prvky	5
B Vodohospodářská funkce území	Chráněné oblasti přirozené akumulace podzemních a povrchových vod a ochranná pásma vodních zdrojů II. stupně	10
	Ochranná pásma léčivých zdrojů a minerálních vod stolních vně ochranných pásem I. stupně nebo užších prozatímních ochranných pásem	10

Tab. 1: Faktory životního prostředí, které budou negativně ovlivněny odnětím půdy ze zemědělského půdního fondu a ekologické váhy těchto vlivů.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Vazba na územní plánování

Proces územního plánování má kardinální význam pro ochranu zemědělského půdního fondu. Jeho dopady na ochranu ZPF mohou být jak výrazně pozitivní, tak může způsobit nenahraditelné škody zejména z hlediska ochrany dlouhodobého veřejného zájmu. Význam územního plánování spočívá zejména v jeho možnostech situovat územní rozvoj na nezemědělské pozemky, pozemky brownfields, nebo na pozemky s méně kvalitní půdou s atributem veřejného zájmu ochrany ZPF. Kromě rozhodování o rozsahu a parametrech zabírané zemědělské půdy, ovlivňuje navržená urbanistická koncepce také organizaci zemědělského půdního fondu. V negativním i pozitivním smyslu může také ovlivnit potenciál území k erozivní ohroženosti půdy.

(Například trasování koridorů pro komunikace by nemělo zhoršovat odtokové poměry v území a tím přispívat k erozivní ohroženosti. V procesu územního plánování má největší předpoklady navrhnout protierozní opatření regulační plán. Ten se zabývá mírou podrobnosti na úrovni pozemků, a do procesu aktivně vstupují vlastníci. Regulační plán nezastavěného území je však pořizován jen zřídka. Programově se protierozní ochranou zabývají především komplexní pozemkové úpravy, které jsou po jejich vydání závazným podkladem pro územní plánování).

Ochrana lesa

Ochranou lesa se zabývá zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů. Druhý oddíl je věnovaný ochraně pozemků určených k plnění funkcí lesa. Paragraf 13 zakazuje jejich využití k jiným účelům. O výjimce z tohoto zákazu může rozhodnout orgán státní správy lesů na základě žádosti vlastníka lesního pozemku nebo ve veřejném zájmu.



Obr. 2: Ilustrační fotografie – okolí obce Hostětín (autor: Z. Kučerová)

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Při využití pozemků určených k plnění funkcí lesa k jiným účelům musí být zejména zajištěno:

- přednostní použití pozemků méně významných z hlediska plnění funkcí lesa,
- aby použití těchto pozemků **co nejméně narušovalo hospodaření v lese a plnění jeho funkcí**,
- aby nedocházelo k **nevhodnému dělení lesa** z hlediska jeho ochrany a ohrožení sousedních lesních porostů,
- **nenarušení sítě lesních cest**, meliorací a hrazení bystřin nebo zajistit odpovídající náhradní řešení,
- zřizování pozemních komunikací a průseky v lese tak, aby nedošlo jejich zřízením ke **zvýšenému ohrožení lesa**, zejména větrem a vodní erozí.

Vazba na územní plánování

Územně plánovacímu procesu se z hlediska ochrany lesa věnuje § 14 zákona. Konkrétně se v něm uvádí:

Zpracování a projednání návrhů dokumentací

(1) Projektanti nebo pořizovatelé územně plánovací dokumentace návrhů na stanovení dobývacích prostorů) a zpracovatelé dokumentací staveb jsou povinni **dbát zachování lesa** a řídit se přitom ustanoveními tohoto zákona. Jsou povinni navrhnout a zdůvodnit taková řešení, která jsou z hlediska zachování lesa, ochrany životního prostředí a ostatních celospolečenských zájmů nejvhodnější; přitom jsou povinni provést vyhodnocení předpokládaných důsledků navrhovaného řešení, **navrhnout alternativní řešení**, způsob následné rekultivace a uspořádání území po dokončení stavby.

(2) Dotýká-li se řízení podle zvláštních předpisů zájmů chráněných tímto zákonem, rozhodne stavební úřad nebo jiný orgán státní správy jen se souhlasem příslušného orgánu státní správy lesů, který **může svůj souhlas vázat na splnění podmínek**. Tohoto souhlasu je třeba i k dotčení pozemků **do vzdálenosti 50 m od okraje lesa**. Souhlas vydávaný jako podklad pro rozhodnutí o umístění stavby nebo územní souhlas a dále pro rozhodnutí o povolení stavby, zařízení nebo terénních úprav anebo jejich ohlášení je závazným stanoviskem podle správního řádu a není samostatným rozhodnutím ve správním řízení.

(3) Každý, kdo zamýšlí provést liniovou stavbu, při níž se předpokládá trvalé nebo dočasné odnětí nebo omezení podle § 15 odst. 1, je povinen před zpracováním podkladů k vydání územního rozhodnutí vyžádat si u orgánu státní správy lesů informace o podmínkách vedení trasy přes lesní pozemky dotčené zamýšlenou stavbou.

Územního plánování se také týká § 15 odst. 2. V něm se uvádí:

(2) Odnětí nebo omezení pro **nové stavby pro rekreaci** na pozemcích určených pro plnění funkcí lesa **musí být v souladu se schválenou územně plánovací dokumentací**. V lesích ochranných a v lesích zvláštního určení **nesmí nové stavby narušit plnění funkcí**, pro které byly tyto lesy vyhlášeny za lesy ochranné nebo za lesy zvláštního určení.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Samostatná vyhláška zaměřená na vztah ochrany lesa a územního plánování, tak jako tomu bylo u předchozího lesního zákona, nebyla vydána.

K ochraně půdního fondu, respektive jeho základních složek, tj. zemědělského půdního fondu a pozemků určených k plnění funkcí lesa, se využívá také ekonomický nástroj. Konkrétně se jedná o poplatky za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesa a odvody za odnětí zemědělské půdy.

Ochrana půdy v Evropské unii

Ochrana půdy před degradačními procesy se věnuje stále větší pozornost v programových dokumentech, mezinárodních dohodách a chartách. Vyrůstající rozsah záborů půdy a zvětšující se podíl degradovaných půd ve všech zemích EU vyvolávají nutnost legislativně upravit její ochranu. Dokument, nazvaný Tematická strategie pro ochranu půdy, byl přijat Evropskou komisí EU dne 22. 9. 2006. V dokumentu jsou uváděny důvody, jež vysvětlují, proč je legislativa o ochraně půdy nutná:

- půda je prakticky neobnovitelným přírodním zdrojem,
- půda je nezbytná pro zajištění všech lidských aktivit a pro funkci všech přírodních ekosystémů,
- půda je v rostoucí míře zabírána pro zástavbu, a tak nenávratně ztracena. Je degradována ve všech státech EU. Obecné vědomí přítom o těchto trendech není dostatečné.

Evropská komise navrhla zpracovat rámcovou směrnici jako nejvhodnější prostředek pro zajištění uceleného přístupu k ochraně půdy při plném respektování zásady subsidiarity. Cílem návrhu rámcové směrnice o půdě je sjednocení a legalizace ochrany půdy a ochrany funkcí půdy. Směrnice prošla prvním čtením v Evropském parlamentu a její zásady byly přijaty již v listopadu 2007. Výbor parlamentu však nedosáhl od té doby pro celou směrnici politické dohody.

Návrh směrnice stanovil rámec pro ochranu půdy a zachování kapacity půdy tak, aby byly zohledněny veškeré následující environmentální, hospodářské, sociální a kulturní funkce. Jedná se o:

- a) produkci biomasy, zejména v oblasti zemědělství a lesnictví;
- b) ukládání, filtrování a přeměna živin, látek a vody;
- c) zázemí pro biologickou rozmanitost, jako jsou stanoviště, druhy a geny;
- d) fyzické a kulturní prostředí pro lidi a lidské činnosti;
- e) zdroj surovin;
- f) úložiště uhlíku;
- g) archiv geologického a archeologického dědictví.

Rámcová směrnice k ochraně půdy, v případě přijetí, bude závazná pro všechny státy EU a i přes řadu kompromisů může pomoci vyřešit některé problémy s ochranou půdy v České republice. Naše legislativa bude muset být s tímto dokumentem v souladu.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

V listopadu 2012 přinesla Komise přehled o provádění tematické strategie pro ochranu půdy od jejího přijetí v září roku 2006. Rovněž posoudila současné trendy degradace půdy a budoucí výzvy při zajišťování její ochrany. Přehled se zabývá následujícími tematickými oblastmi:

- A. Obecné připomínky; body 1 – 8
- B. Současné a nadcházející výzvy; body 9 – 17
- C. Probíhající činnost Evropské komise; body 18 – 39
 - a. Zvyšování povědomí
 - b. Výzkum
 - c. Monitorování
 - d. Začleňování
 - e. Právní předpisy
 - f. Mezinárodní úroveň
- D. Subsidiarita, proporcionalita a lepší právní předpisy; body 40 - 44
- E. Závěry; body 45 – 51

V závěrech se mimo jiné konstatuje:

*„V politice **ochrany půdy** je třeba správně **vyvážit** opatření na evropské úrovni se zásadou subsidiarity a zásadou lepší regulace, aby se předešlo zbytečné dodatečné administrativní zátěži a neúměrným nákladům. **Předpisy EU** v oblasti ochrany půdy musí být tedy koncipovány tak, aby se vztahovaly pouze na případy, **kdy je zásah nutný**.“*

Formy a možnosti ochrany půdního fondu v procesu územního plánu

Proces územního plánování vytváří řadu předpokladů k ochraně půdního fondu. Jedná se zejména o následující možnosti:

- k **preventivnímu** posouzení možných dopadů na ochranu půdního fondu a hledání vhodného kompromisu,
- k **systémovému** přístupu při řešení vzniklých střetů,
- k využití odborných a exaktních **argumentů** při rozhodování o odnětí půdy, nejen z hlediska ochrany půdy,
- pro využití vertikální a horizontální **návaznosti** územně plánovací dokumentace (ÚPD) až do úrovně územního rozhodování a při vertikálním (od úrovně PÚR až k úrovni územního řízení) sledování zájmů ochrany půdního fondu v řešeném území,
- k vymezení **veřejného zájmu** na půdním fondu a jeho územní ochrany,
- k hledání potřebných **kompromisů** protichůdných zájmů v posuzovaném území,
- k **veřejnému** projednání záměrů směřovaných do území a navrhovaných změn jeho využití území,
- k využití **závazného charakteru** schválené ÚPD pro většinu činností směřujících do území a vyžadující změny jeho využití,
- k posuzování **zpětné vazby** přijatého řešení při aktualizaci nebo změně ÚPD.

Výše uvedený potenciál procesu územního plánování lze využívat jako systémový nástroj pro **preventivní** ochranu půdního fondu.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

C.2.1.3 Hospodářská činnost na půdním fondu

Podstata, cíle a formy hospodaření

Přírodní proces fotosyntézy, který lze považovat za obnovitelný zdroj, se využívá k produkci biomasy a rostlinných produktů při zemědělském či lesním hospodaření.

S vývojem lidského poznání se vyvíjí používané technologie, technika, zvyšuje se efektivita a další atributy hospodářské činnosti. Základní přírodní předpoklady (zejména sluneční záření, půda, voda, teplota), podmiňující proces fotosyntézy, jsou však stále nezbytným předpokladem zemědělského a lesního hospodářství.

Cíle hospodaření se odvíjí od aktuálních požadavků lidské společnosti, které se v průběhu jejího vývoje upřesňují či mění. I když podstatu zemědělského a lesního hospodaření představují přírodní procesy, vztahují se na ně základní tržní zákonitosti. Jako příklad lze uvést zisk, rentabilita, návratnost investic, konkurence apod. Přírodní podmínky a zákonitosti přidávají k obvyklým ekonomickým atributům hospodářské činnosti další specifické faktory a rizika (kvalitativně rozdílné půdní a terénní poměry, různorodost přirozené produkční schopnosti území – tzv. diferenciální renta. Rostlinnou i živočišnou produkci mohou snížit nebo zcela zlikvidovat přírodní faktory jako jsou sucho, mrazy, záplavy, přírodní kalamity, choroby, epidemie apod.).

Zemědělské hospodaření většiny evropských států dosahuje nadprodukce. K výživě evropských obyvatel postačuje menší rozsah zemědělské půdy. Zemědělci, zejména v konkurenčně méně vhodných přírodních podmínkách, přestávají hospodařit a půda zůstává ladem. Vzniká problém, jak zajistit kulturní charakter krajiny, když některé zemědělské pozemky, které nejsou využité k tržní zemědělské produkci, zůstávají ladem. Dříve nebo se zpožděním se na nich nastartuje přirozený přírodní proces „sekundární sukcese“⁹. V jeho první fázi, se uplatňuje tzv. „semenná banka“¹⁰. V tzv. „nulté“ etapě se prosazují především pro dané přírodní podmínky nepůvodní rostliny (hospodářskou činností „introdukované“ druhy) a může trvat i několik desítek let. V tomto období se uplatňují především plevelné rostliny. V evropských podmínkách se tak do ekonomického významu zemědělského a lesního hospodaření výrazně promítá i jejich neopominutelný podíl na utváření a zachování kulturního charakteru krajiny.

Formy hospodaření lze posuzovat z rozličných kritérií. K rozhodujícím z nich patří vlastnické vazby k půdě (hospodaří přímo vlastník nebo nájemce). Mezi další kritéria patří u zemědělské výroby její zaměření či specializace (např. rostlinná výroba, živočišná výroba, smíšená výroba, ovocnářství, zelinářství, chmelařství), rozsah obhospodařovaných ploch, intenzita

⁹ Sukcese je ekologický termín označující vývoj a změny ve složení společenstev v ekosystému a představy o něm. Rozlišujeme tzv. *primární sukcesí*, odehrávající se de novo na novém území (čili popisující vznik společenstev) – např. na právě vzniklém sopečném ostrově (atolu), a *sekundární sukcesí*, která se zaobírá vývojem v již existujících společenstvech.

¹⁰ Jako „semenná banka“ jsou označována ta semena v podorniční vrstvě, která vyklíčí, až když pozemek není obhospodařován nebo jiným způsobem není udržován jeho kulturní charakter. Jedná se zejména o plevelné rostliny „buřeni“, která je u obhospodařovaných pozemků potlačována (mechanicky, chemicky apod.). Počáteční fáze sukcese, kdy se uplatňuje zejména „semenná banka“ může trvat i několik desítek let, než se začnou projevovat rostliny odpovídající daným přírodním podmínkám.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

výroby, technologie výroby (ekologické zemědělství, klasické či konvenční zemědělství apod.).

Základní vazby hospodaření na půdní fond

Z celkem 4 242 tisíc ha zemědělské půdy (údaj k 31. 12. 2012) je cca 23 % vysoce produkčních (černozemě a hnědozemě), 47 % středně produkčních a 30 % méně produkčních. Evidovaná obhospodařovaná zemědělská půda v LPIS byla k 31. 12. 2011 celkem 3 542 tis. ha¹¹, což je o 700 tis. ha nižší výměra než je celkově evidovaná zemědělská půda. U neevidované zemědělské půdy jsou v rámci ČR patrné významné regionální rozdíly.

Půdy ČR jsou vysoce ohroženy různými formami degradace. Nejvýraznější je vodní eroze: reálně je ohroženo 1 780 tisíc ha. Z toho 450 tisíc ha je již silně poškozeno. Větrnou erozí je ohroženo 430 tisíc ha, poškozeno je kolem 6 000 ha. Rozsah vodní eroze se v posledních letech poněkud snižuje vzhledem k převádění orné půdy na travní porosty: v roce 2007 činila výměra travních porostů téměř 980 tisíc ha, v období 2007–2009 (agro-environmentální opatření programu rozvoje venkova) dalších 58 tisíc ha orné půdy. Větrná eroze je problém postihující zejména jihovýchodní Moravu, Polabí a Litoměřicko. Problém eroze, jak vodní, tak i větrné, může zesilovat se změnou klimatu.

Na většině území je zaznamenán nárůst dalších způsobů degradace půdy. Jde především o utužování (kompakci) podorníci a spodin půdy. Ohroženo je až 45 % zemědělského půdního fondu a aktuálně poškozeno je kolem 450 tisíc ha, tj. přes 10 % zemědělského půdního fondu.

Jiným příkladem pozvolného degradačního procesu je acidifikace (okyselování), jež se zvolna projevuje na většině půd, vyjma vápnitých, kterých je málo. Snižování obsahu organické hmoty v půdě je způsobováno jejím dlouhodobým nedostatečným doplňováním z důvodů poklesu stavu skotu a jeho vazby na pěstování pícnin na orné půdě.

Znečišťování a kontaminace půdy je především lokální problém způsobený haváriemi, průmyslem, těžbou surovin, záplavami či špatným hospodařením.

Výměra zemědělsky využívaných odvodňovacích ploch zaujímá v ČR přibližně 1 079,8 tis. ha (cca 25 % z. p.), přičemž na více než třetinu z nich jsou odvodňovací systémy na konci své životnosti a do krajiny se zvolna vrací zdroje lokálního zamokření. Projevuje se i nedostatečná údržba vybudovaných staveb, zejména v posledních letech. Chybí koncepce, jak s těmito stavbami, do jejichž realizace byly vloženy velké finanční prostředky, v budoucnu naložit.

Vazba na územní plánování

Vazba územního plánování na půdní fond je zřejmá a dala by se označit jako prvoplánová. Územní plánování specifikuje způsoby využití území a stanovuje podmínky pro změny využití území.

¹¹ dle „Situační a výhledové zprávy Půda“ MZe ČR 2012

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Vazby hospodaření na venkovské osídlení

Zemědělské i lesní hospodaření mělo vždy výrazné vazby na venkovské osídlení. Z něho byly zajišťovány nezbytné hospodářské činnosti na půdním fondu. Města a sídelní aglomerace jsou na druhé straně rozhodujícím místem spotřeby zemědělské a dříve i lesní produkce. Vysoká hustota osídlení v našich podmínkách souvisí mimo jiné se snahou využít k hospodaření veškerou produkce schopnou půdu.

Obhospodařování zemědělských pozemků je limitováno časem nezbytným pro přepravu osob a zemědělské techniky ze sídla na pole a zpět. Původně se zajišťoval pohyb v zemědělské krajině pěšky a tažnými zvířaty. V současné době je nahrazen zemědělskou technikou, ale i ta má své časové limity pro přesun. Jedná se o faktor, který ovlivňuje velikost základních (primárních) zemědělských provozů. Do utváření krajiny se promítá například požadavky na velikost jedné obhospodařované plochy (například v závislosti na technických parametrech používané zemědělské technice) či na výsadbu dřevin podél polních cest.¹²

Ekonomický tlak na hospodařící subjekty a technický rozvoj vede k tomu, že zemědělské a lesní hospodaření zajišťuje stále menší počet pracovníků. Pokračuje a zesiluje trend snižování jejich podílu na tvorbě pracovních příležitostí. Sídlotvorná funkce zemědělského a lesního hospodaření (související zejména s tvorbou trvalých pracovních míst) se výrazněji uplatňuje u stále menšího počtu sídel.

Vazba na územní plánování

Územní plánování, které se zabývá výhledovou strukturou osídlení, musí na jedné straně vycházet ze snižujícího významu prvovýroby. Na druhé straně však má cílová struktura osídlení přispět k zachování kulturního charakteru krajiny a vyloučit nevhodné změny v osídlení, zejména snahy o nekontrolované šíření sídel do volné krajiny a budování nových sídel či jejich částí bez vazby na sídla historická (urban sprawl).

Vliv organizace půdního fondu a hospodářských opatření na utváření krajiny

Organizace půdního fondu, tj. zejména rozmístění druhů pozemků, jejich velikost a tvar souvisí s podnikatelským záměrem hospodařícího subjektu (například výrobní zaměření, vybavení účelovou technikou). Některé požadavky na území (např. blokace pozemků, rozšiřování orné půdy) se mohou dostat do střetu s dalšími funkcemi krajiny. Územní plánování lze využít jako nástroj na hledání potřebného kompromisu využití krajiny a ke stanovení územních limitů pro různé formy hospodaření v území.

Hospodářské činnosti vyžadují v krajině realizovat různá opatření (úprava vodního režimu území, protierozní ochrana půdy, slučování pozemků, odstraňování vegetace, oplocení pozemků, výstavba účelových zařízení jako hnojiště, přístřešky, objekty pro skladování apod.). Ta mohou být s mimoprodukčními funkcemi krajiny buď v rozporu, nebo v souladu.

¹² V době zvířecích potahů a pěšího pohybu v krajině byl strom vhodným prostředkem pro přístínění, pro osvěžení v ovocných alejích apod. V době velkovýrobní zemědělské techniky komplikují stromy podél cest přesuny širokých mechanismů. Solitérní dřeviny, jejichž přístínění bylo dříve využíváno rolníky při pracovních přestávkách, v současné době komplikují pojezdy techniky po poli.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Vazba na územní plánování

Územní plánování vytváří vhodný prostor pro koordinaci hospodářského využití půdního fondu a jeho mimoprodukční funkce.

Tvorba účelové cestní sítě a umožnění prostupnosti krajiny

Účelová cestní síť má umožnit přístup na obhospodařované pozemky, ale současně i zajistit prostupnost krajiny a propojení sídel komunikacemi, které nejsou určeny pro motorová vozidla. Touto záležitostí se zabývají především komplexní pozemkové úpravy a lesní hospodářské plány či lesní osnovy. Proto jejich schválené řešení je závazným podkladem pro řešení územního plánu.

Obecně lze konstatovat, že účelové cesty v krajině slouží k průchodnosti územím (na rozdíl od silniční sítě, která, v závislosti na kategorii, propojuje sídla ve struktuře osídlení).

Vazba na územní plánování

Požadavky na předpokládaný pohyb v krajině (mimo hospodářských aktivit) se shromažďují v procesu územního plánování a promítají se do řešení prostupnosti krajiny v územním plánu. Jedná se zejména o rekreaci a volnočasové aktivity (cyklostezky, pěší turistika, jízda na koni, vycházkové cesty, naučné stezky apod.), vazby pracoviště – bydliště, bydliště – rekreace apod.

Hospodářská činnost a účelová výstavba

S hospodařením na půdním fondu souvisí potřeba realizace a využívání účelových staveb. Část z nich má charakter jednoduchých staveb. Některé účelové stavby mají zřejmé vazby na obhospodařované plochy, což představuje jedno z kritérií pro jejich lokalizaci. Provoz, zejména v objektech živočišné výroby, může mít specifický vliv na okolní obytnou zástavbu (např. zápach). Jedná se tedy o další kritérium ovlivňující lokalizaci účelové výstavby. Výstavba má jednoznačnou vazbu na stavební zákon, respektive na proces územního plánování.

Vazba na územní plánování

Územní plán formuluje podmínky pro zástavbu (pro realizaci nové zástavby, pro změny ve stávající zástavbě, apod.). Jedná se tedy o výraznou vazbu hospodářských aktivit na proces územního plánování.

Jeden z cílů územního plánování představuje vytvářet podmínky pro udržitelný rozvoj, což potvrzuje logickou a silnou vazbu hospodářských aktivit na proces územního plánování.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

C.2.2 Stav a trendy vývoje

C.2.2.1 Zemědělské hospodaření

Charakteristika zemědělství na konci 20. století

Vlastnické vazby, formy hospodaření

Od devadesátých let minulého století dochází v zemědělském hospodaření k výrazným změnám. Přibližně po čtyřiceti letech byl obnoven institut vlastnictví, který představuje významný faktor determinující vazby k půdnímu fondu.

Zemědělské hospodaření v rozhodující míře zajišťovala velkovýrobním způsobem jednotná zemědělská družstva a státní statky. Soukromý sektor obhospodařoval pouze několik procent zemědělské půdy. Cílem zemědělského hospodaření bylo zajistit soběstačnost státu v produkci potravinářských komodit mírného pásma.

Struktura zemědělského půdního fondu

Prostředkem k naplnění strategického cíle zemědělské výroby byla její intenzifikace, koncentrace a velkovýrobní charakter. To se projevovalo na organizaci půdního fondu (vytváření rozsáhlých bloků orné půdy, velkoplošné výsadby intenzivních ovocných sadů, chmelnic a vinic, intenzivní formy polního zelinářství. Na zemědělské půdě byl rozsáhle upravován vodní režim – velkoplošné odvodnění a závlahy, zatrubňování drobných vodních toků, odstraňování nelesní vegetace apod.). Velkovýrobní charakter zemědělské výroby vyvolával v organizaci půdního fondu požadavky na redukci počtu zemědělských účelových komunikací a tak vytvářel rozsáhlé bloky orné půdy. Doprovodná vegetace (u vodotečí, účelových komunikací apod.) a nelesní dřeviny na zemědělské půdě byly likvidovány, pokud omezovaly nebo komplikovaly pohyb velkovýrobní techniky v území. Náprava nevhodných opatření probíhá vesměs velmi pomalu.

Účelová výstavba

Zemědělská účelová výstavba byla budována tak, by odpovídala parametrům velkovýrobní technologie a její kapacita hospodářskému zázemí zemědělského podniku. Při lokalizaci byl prověřován její případný vliv na obytnou zástavbu, zvýšenou ochranu přírody, vodní režim apod. Většina nově budovaných zemědělských areálů byla proto budována ve „volné“ krajině.

Charakteristika současného zemědělství v České republice

Transformace zemědělské prvovýroby ze socialistického zemědělství do podmínek tržního prostředí a vlastnických vazeb začala v devadesátých letech 20. století a proces není dosud ukončen. Institut vlastnictví byl sice obnoven, ale řada vlastníků nemá svoje pozemky fyzicky vytyčeny. Jsou součástí bloků orné půdy a jejich vytyčení v území postupně zajišťují komplexní pozemkové úpravy (KPÚ). Provádění pozemkových úprav má však velmi pomalé tempo. Pokud bude pokračovat dosavadní trend, budou KPÚ v ČR dokončeny až v řádu několika stovek let. Trh se zemědělskou půdou blokuje církevní půda, jejíž restituce byla parlamentem schválena až v roce 2013.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Přes počáteční úvahy z první poloviny devadesátých let, nedošlo k masivnější obnově hospodaření vlastníků na svých pozemcích. V současné době převažuje zemědělská výroba na pronajatých pozemcích.

Tržní prostředí se výrazně promítá do forem zemědělského hospodaření a využívání zemědělské půdy.

Import potravin převyšuje hodnotu jejich exportu. Schodkový trend se neustále prohlubuje. Především vlivem deficitů s Evropskou unií, odkud pochází víc než čtyři pětiny potravin importovaných do ČR. Země EU jsou ale ještě významnějším odbytištěm, směřuje do nich více než devadesát procent českých potravinových exportů. Na rozdíl od příznivého vlivu na inflaci však vývoj potravinových obchodů se zahraničím zasáhl nepříznivě české zemědělství. Pro něj je účinek masivních a zvětšujících se dovozů potravin velmi tvrdý. V minulé dekádě se projevil rozsáhlou redukcí domácí živočišné produkce a více než třetinovým **úbytkem** pracovních míst.

O nárůstech potravinových dovozů rozhoduje hlavně položka maso a masné výrobky. Za roky 2000 až 2011 stoupl „masný“ import ze zemí unie devětkrát (hovězího masa desetkrát, vepřového skoro patnáctkrát). Přitom celkový dovoz potravin do ČR se zvýšil jen 2,5krát. V tuzemsku stavy skotu za tu dobu klesly o šestinu, počty prasat o více než polovinu a drůbeže o třetinu.

Trend poklesu živočišné výroby se následně promítá do zaměření rostlinné výroby (omezuje se pěstování krmných plodin) a do zemědělské účelové výstavby (přibývá nevyužitých zemědělských zařízení živočišné výroby), které se při zachování tohoto trendu může projevit vznikem dalších brownfields.



Obr. 3: Ilustrační fotografie – biofarma na Jihlavsku (autor: H. Šimková)

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Trend vývoje vybraných indikátorů zemědělství v ČR po roce 1989 charakterizují jeho dosavadní vývoj¹³ jeho zaměření.

Indikátor	index vývoje 2011/1989
Osevní plochy obilovin	87,9 %
Osevní plochy brambor	22,9 %
Osevní plochy cukrovky technické	45,9 %
Osevní plochy řepky	364,7 %
Osevní plochy pícnin na orné půdě	39,2 %
Trvalé travní porosty (včetně pastvin)	119,5 %

Vybrané charakteristiky dosavadního trendu vývoje zemědělství

K 31. 12. 2012 vzrostl počet zemědělských parcel na 20 406 tis. parcel, což představuje nárůst 117 %. Přitom průměrná výměra parcely činí 0,39 ha, což je pokles na 75 %. Převážnou část zemědělské půdy vlastní fyzické osoby a menší část zemědělské půdy (přibližně 320 tis. ha) vlastní stát anebo různé typy soukromých společností a sdružení. Právnícké osoby obhospodařují 70 % zemědělského půdního fondu, fyzické osoby hospodaří na 30 % zemědělské půdy. Hlavním nástrojem k zajištění skutečného a identifikovatelného vlastnictví jsou pozemkové úpravy.

Z 568,9 tis. pracovníků v roce 1989 pracovalo v zemědělství v roce 2010 již jen 132,8 tis. pracovníků, což značí pokles na cca čtvrtinu. Podniková struktura je nadále ve srovnání s EU velmi specifická a vyznačuje se mimořádně vysokým podílem velkých podniků právníckých osob, hospodařících převážně na půdě pronajaté od individuálních vlastníků a státu. Od roku 2005 počet zemědělských družstev a akciových společností mírně klesá, počet samostatně hospodařících rolníků postupně narůstá.

Vývoj podnikatelské struktury v našem zemědělství v období 2000–2008 se vyznačoval i významnými změnami ve velikostním složení zemědělských podniků. Převažovala tendence k poklesu průměrné velikosti zemědělských podniků, projevující se u všech podnikatelských subjektů – pokles ze 136 ha na 60 ha. K poklesu dochází v průměru jak u fyzických tak, u právníckých osob. Průměrná výměra zemědělských podniků fyzických osob v roce 2008 je 16,4 ha a právníckých osob 609,8 ha.

Ve sledovaném období poklesla rozloha pronajímané půdy z 87% celkové výměry zemědělské půdy na 76 %¹⁴.

Trh se zemědělskou půdou do roku 2002 stagnoval a následně dochází k jeho oživení. Významnou měrou k tomu přispívají prodeje zemědělských pozemků ve vlastnictví státu. Na trhu půdy se v České republice uplatňují dva druhy cen půdy, ceny úřední a tržní. Přičemž tržní cenu zkresluje situace na trhu s půdou. Podstatná část vlastníků nemá dosud své

¹³ ČSÚ. Tab. 09.01. Vybrané ukazatele zemědělství – http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0901.pdf.

¹⁴ dle „Situační a výhledové zprávy Půda“ MZe ČR 2012

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

pozemky fyzicky identifikovatelné v terénu. Jejich pozemky tedy dosud neovlivňují tržní cenu, protože je nelze fyzicky směňovat.

Vývoj struktury zemědělského půdního fondu

Struktura se mění jen nevýznamně. Z meziročního porovnání evidovaných druhů pozemků nejsou patrné výrazné rozdíly. Zejména překvapivě působí stále vysoký podíl orné půdy ze zemědělské půdy (% zornění). V roce 1989 bylo **zornění** 75,2 % a do roku 2010 pokleslo na 71,0 %. Výhledová hodnota dlouhodobé koncepce zemědělství uvažuje s **poklesem až na 64 %**. Ze speciálních kultur, které patřily k charakteristickým porostům některých regionů, ubývá výměra chmelnic a také intenzivních ovocných sadů. Mírně se zvyšuje podíl trvalých travních porostů. V roce 1989 se podílely louky a pastviny 19,2 % ze ZPF, kdežto v roce 2010 činil **podíl trvalých travních porostů** již 23,3 %. Výhledově se předpokládá **nárůst až na 39 %**.

Trend vývoje ekologického zemědělství

Od roku 2003 začíná narůstat podíl využití zemědělské i orné půdy pro netradiční zemědělství, tj. pro ekologické zemědělství a zemědělství s nepotravinářskou produkcí. Ekologické zemědělství zaznamenalo výrazný nárůst v roce 2009, a to v počtu ekologických farmářů i rozsahu ekologicky obhospodařovaných ploch, rozšířila se nabídka biopotravin. Počet farem se ke konci roku 2009 zvýšil na 2 689 subjektů a podíl ekologicky obhospodařovaných ploch z celkové výměry zemědělského půdního fondu ČR dosáhl 9,38 % (398 407 ha). Základní informace o trendu vývoje ekologického zemědělství uvádí následující přehledy.

Rok	Počet podniků celkem	Výměra zemědělské půdy v EZ v ha	Procentický podíl ze zemědělského půdního fondu
1990	3	480	-
1991	132	17 507	0,41
1992	135	15 371	0,36
1993	141	15 667	0,37
1994	187	15 818	0,37
1995	181	14 982	0,35
1996	182	17 022	0,40
1997	211	20 239	0,47
1998	348	71 621	1,67
1999	473	110 756	2,58
2000	563	165 699	3,86
2001	654	217 869	5,09
2002	721	235 136	5,50
2003	810	254 995	5,97
2004	836	263 299	6,16
2005	829	254 982	5,98
2006	963	281 535	6,61

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

2007	1318	312 890	7,35
2008	1 946	341 632	8,04
2009	2 689	398 407	9,38
2010	3 517	448 202	10,55
2011	3 920	482 927	11,40
2012	3 934	488 658	11,46

Tab. 2: Vývoj výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství ČR¹⁵

Pravidla v oblasti ekologického zemědělství jsou dána především evropskou legislativou ekologického zemědělství, dále platí národní legislativa, zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství.

Plochy	rok 2008 výměra	rok 2009 výměra	rok 2010 výměra	rok 2011 výměra	rok 2012 výměra
Orná půda	35 178	44 906	54 937	59 281	58 489
TTP	281 596	329 232	369 272	398 060	407 219
Trvalé kultury (sady)	2 764	3 678	5 128	6 453	6 672
Trvalé kultury (vinice)	341	645	803	965	1 000
Trvalé kultury (chmelnice)	0	8	8	10	11
Ostatní plochy	21 753	19 890	18 054	18 158	17 371
Celkem	341 632	398 407	448 202	482 927	488 658

Tab. 3: Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (ha) dle „Situační a výhledové zprávy Půda“ MZe ČR 2012

Ekologické zemědělství odpovídá principům trvale udržitelného rozvoje zemědělství, které již neplní pouze produkční funkci, ale také funkce mimoprodukční. Ekologické zemědělství podporuje hospodářský a sociální rozvoj v méně příznivých a zaostávajících venkovských oblastech. V případě odpovídajícího podílu ekologického zemědělství se může stát tato forma hospodaření nástrojem na „údržbu krajiny“. Přednostně by mělo být uplatňováno ve velkoplošně chráněných území ochrany přírody, čímž by mohlo dojít k synergickému efektu.

Ekologické zemědělství by produkcí kvalitních biopotravin mělo nastavit pomyslnou laťku standardu potravin na trhu s potravinářskými komoditami. Teprve další vývoj ukáže, zda se v konkurenci intenzivních forem zemědělské výroby podaří skutečně dodržovat ekologické principy hospodaření.

Využití původní účelové výstavby

Účelová výstavba z konce 20. století ne vždy vyhovovala pro transformující se zemědělskou výrobu. Značná část staveb a zařízení posloužila k náhradním restitucím a často přestala být

¹⁵ Viz eAGRI – [Základní statistické údaje ekologického zemědělství k 31.12.2012 \(12\)](#).

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

využívána pro zemědělské hospodaření. Komplexně vybudované areály jsou často rozděleny mezi několik vlastníků a každý z nich má se svým majetkem jiný podnikatelský záměr. Další důvod, proč nejsou areály využívány pro zemědělské hospodaření, spočívá ve skutečnosti, že jejich kapacita byla vyprojektována pro mnohem větší hospodářské obvody. Třetí závažný důvod souvisí se sníženou poptávkou po produktech živočišné výroby. Výsledkem tohoto procesu je vznik zemědělských brownfields. Územní plány se možnostmi jejich nového využití obvykle nezabývají, což je chybný přístup.

Vazba na územní plánování

Územní plán může odůvodnit a vymezit plochy pro přestavbu či asanaci. Předpokladem je však úzká spolupráce pořizovatele územního plánu a pověřeného zastupitele již od přípravy zadání územního plánu až po jeho vydání. Zásadní význam k obdobným problémům má stanovisko vlastníků stavby, zařízení či znehodnocené plochy.

Výhledové koncepce zemědělství

Koncepce zemědělství v České republice

V roce 2010 pořídilo Ministerstvo zemědělství materiál, který se zabýval zemědělstvím a jeho koncepcí po roce 2010. V tomto materiálu jsou v jeho závěru formulovány „dlouhodobé vize“ zemědělství v ČR. Citovány jsou vize, které mohou mít výraznější vazbu na územní plánování (zvýrazněno tučným písmem).

Citované vize:

- Vhodně **vyvážit produkční a mimoprodukční funkce** a odpovídajícím způsobem ocenit **veřejné statky** poskytované zemědělstvím.
- Zvýšit a udržet stabilní úroveň míry zaměstnanosti **ve venkovských oblastech**.
- Dostatečně diverzifikovat ekonomiku **venkovských oblastí** a **zajistit podporu činností nezemědělské povahy**.
- Zachovat odpovídající příjmy životaschopných zemědělských podniků a **snížovat sociálně ekonomické rozdíly mezi regiony**.
- Minimalizovat **rozdíly mezi oblastmi rurálními a oblastmi urbánními** v kvalitě života, nabídce služeb a infrastruktury.
- Směřovat zemědělství v České republice k **naplnění principů udržitelného rozvoje**, kdy jsou respektovány **aspekty ekologické, ekonomické a sociální**, včetně přihlédnutí k aspektu **regionálního**, které v rovnováze povedou k dosažení jeho maximální multifunkčnosti.
- Posílit připravenost na řešení nových výzev, zejména změny klimatu, **zachování biodiverzity a řízení vodních zdrojů**.
- **Jasně definovat úlohu venkova** se všemi vazbami zejména z národohospodářského pohledu, jeho financování a na úrovni ČR mít kompetenčního gestora, jenž bude politiku venkova obhajovat.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

- V souvislosti s **venkovem** obhajovat a prosazovat nezastupitelnou úlohu zemědělství, zejména socio-ekonomickou, a všech ekonomických, spolkových a kulturních aktivit na něj navazujících.
- Zvýšit přitažlivost **venkovských oblastí** zajištěním lepší **občanské vybavenosti** na venkově.
- Zajistit nezbytnou podporu veřejných statků, například **péče o krajinu**, zachování **biodiverzity**, **ochrany zemědělské půdy** před erozí, udržování vysoké kvality a dostupnosti vody a půdy, zvládání změn klimatu, kvality vzduchu, **opatření vedoucí k zabránění povodní** atd.
- **Zajistit možnost modernizovat a rekonstruovat existující stavby, ale i podporovat výstavby nových budov.**
- **Chránit a obnovovat úrodnost půdy**, zejména zvyšováním podílu organické hmoty a biologické aktivity.
- Zpomalit proces degradace půd, zejména **vodní a větrnou erozí**, a to i přes možný negativní vliv postupující klimatické změny.
- Obdělávat nebo jinak vhodně **využívat dříve opuštěnou zemědělskou půdu**.
- **Nezatěžovat půdu** cizorodými látkami.
- Nevyužívat vysoce **bonitní půdy** pro jiné, než zemědělské účely.
- **V krajině** a u vodních toků hospodařit takovým způsobem, že se prokazatelně zmenší **důsledky přívalových událostí**.
- **Zvyšovat retenci vody v krajině**, omezit a zpomalit povrchový odtok srážkových vod a podpořit infiltraci.
- **Nezrychlovat odtok vody z krajiny** prostřednictvím nešetrných technických opatření.
- Zvyšovat **mozaikovitost krajiny** a podíl přechodných společenstev, rozvíjet proměnlivou strukturu krajiny.
- Chránit biodiverzitu – zvrátit pokles populací a počtu indikátorových druhů a degradaci **cenných biotopů na zemědělské půdě**.
- Zemědělskou činností **učinit krajinu přitažlivou pro obyvatele venkova i pro volnočasové aktivity**.
- Zajistit **přístup ke krajině jako multifunkčního systému**, kde budou minimalizovány dopady extrémních jevů a kde bude zajištěn funkční lokální koloběh vody a živin.
- Zabezpečit, aby pozemkové úpravy při tvorbě a realizaci plánu společných zařízení **zohledňovaly ochranu půdy před erozí, retenci a jakost vody**.
- **Snížit výrazně erozi půdy** v celé ploše ČR, a tím i eutrofizaci povrchových vod, především vodárenských nádrží a koupacích vod.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

- **Vytvářet krajinné prvky**, které budou snižovat riziko a následky eroze, a to zejména zatravněné, nebo zalesněné pásy podél vodních toků, tůň, drobné rybníčky, meze a remízky.
- Realizovat **opatření pro snížení znečištění vod**.
- Naplňovat společensky nezastupitelné **mimoprodukční funkce rybníků**, jakou jsou akumulace vody, retence při povodních, biotop pro živočichy a rostliny, ochrana před suchem, zlepšování jakosti povrchových vod, zadržování sedimentu, péče o životní prostředí, krajinaotvorba.
- Hledat konsensuální řešení environmentálních problémů mezi produktivitou hospodaření a udržením **vysoké úrovně biodiverzity**.
- Identifikovat nezbytné kroky k **zajištění veřejných statků** a stanovit základní podmínky k jejich nezbytné podpoře.
- Zaměřit se na **využívání agroturistiky a údržby krajiny** pastvou koní, které jsou dobrým předpokladem pro rozvoj tohoto odvětví v případě částečného snižování stavů přežvýkavců z důvodu snížené rentability jejich chovu v některých oblastech.
- Využití většího počtu **koní pro práci v lese** je jeden z předpokladů pro rozvoj chovu chladnokrevných plemen koní. Zejména v chráněných oblastech, národních parcích, oblastech Natura 2000 je použití koní z hlediska ochrany přírody velmi žádoucí.
- Podporovat **závlahu sadů i zelinářských ploch**, a to vzhledem k měnícímu se klimatu.
- **Zvýšit úroveň samozásobení ČR** v rámci potravinové bezpečnosti ČR (dle principu co si doma vypěstujeme, to si zpracujeme a následně spotřebujeme) za současného zajištění kvalitní domácí surovinové základny pro zpracovatelský průmysl – nutná opatření směřující ke konsolidaci zpracovatelského průmyslu.
- Zvýšit zacílení agroenvironmentálních opatření prostřednictvím procesu **zatravnění na nejzranitelnější lokalitě** (svahy, typy půd, blízkost vod atd.) a zavést další tituly cíleného zatravnění (např. jen nejzranitelnější část bloku) či posílit podporu pěstování mezipločin a šetrného hospodaření.
- Zavést **opatření na ochranu určitých biotopů v krajině** např. pomocí agro-lesnických systémů a podporovat oblasti s antropogenním poškozením lesních porostů.
- Budovat **nové závlahové systémy**, a to zejména v oblastech srážkového stínu (Žatecko, Lounsko, Slánsko, jižní Morava).
- Provést **pasportizaci údolních niv** z hlediska možnosti jejich využití k řízeným i přirozeným rozlivům – posouzení možných objemů, bonity půdy, vlastnické vztahy, zastavěnost.
- Budovat preventivní **protipovodňová opatření** s důrazem na **posílení retence vody v krajině** (výstavba poldrů a malých vodních nádrží). Dále využívat území k **řízeným rozlivům povodní**, ve kterých zemědělci v nich hospodařící mají ze zákona zajištěnu

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

náhradu škody na půdě, polních plodinách a lesních porostech a rovněž za finanční újmu vzniklou pozbytím nároku na dotaci.

- **Omezit vznik a rozvoj erozních procesů** na zemědělských pozemcích, a to podchycením a neškodným odvedením povrchově odtékající vody ze srážek, dále vhodnou volbou pěstovaných plodin vzhledem k morfologickým a půdním podmínkám dané lokality, zejména **výstavbou zrušených protierozních opatření** (mezí, křovinatých remízků atp.).

Koncepce zemědělství v Evropské unii

Evropská unie se v důsledku rozšíření stala největším světovým producentem, vývozcem a dovozcem agrárních produktů. Přes v průměru relativně méně příznivé klimatické, přírodní a demografické podmínky ve srovnání s nejpříznivějšími produkčními regiony světa je EU ve výrobě základních zemědělských surovin vysoce přebytková.

Evropské zemědělství má, spolu s lesnictvím, vysoký potenciál produkce biomasy pro nepotravinářské užití, zejména pro výrobu energie. Cílem EU je neustále zvyšovat podíl obnovitelných zdrojů energie náhradou za zdroje energie z neobnovitelných zdrojů.

Strategie EU je založena na třech strategických rozvojových osách:

- konkurenceschopnost,
- ochrana přírody, životního prostředí a krajiny,
- rozvoj a diverzifikace venkovského života.

EU a Česká republika z hlediska rozvoje venkova

Vazby mezi obecnými cíli rozvoje evropského venkova a cíli rozvoje venkova ČR, odpovídajícími třem strategickým rozvojovým osám zajišťuje Národní strategický plán rozvoje venkova ČR s důrazem na zvyšování ekonomického růstu, vytváření nových pracovních příležitostí a udržitelný ekonomický rozvoj. Národní strategický plán rozvoje venkova ČR je realizován v období let 2007–2013 prostřednictvím Programu rozvoje venkova. Tento programový dokument umožňuje čerpání finančních prostředků z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova.

Realizace Programu rozvoje venkova ČR přispěje k rozvoji venkovského prostoru České republiky na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení negativních vlivů intenzivního zemědělského hospodaření. Program dále umožní vytvořit podmínky pro konkurenceschopnost České republiky v základních potravinářských komoditách. Program podporuje rozšiřování a diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovském prostoru s cílem rozvíjet podnikání, vytvářet nová pracovní místa, snížit míru nezaměstnanosti na venkově a posílit sounáležitost obyvatel na venkově.

Koncepce českého zemědělství je podporována dominantní vizí rozvoje multifunkčního zemědělství a venkova (zemědělská krajina – voda – biodiverzita – venkov), která je v průniku s globálními a evropskými cíli orientována na následující hlavní cíle:

- Zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a potravinářského průmyslu ČR vůči stávajícím i nově vstupujícím zemím EU a třetím zemím na základě zvyšování

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

efektivnosti výroby, kvality výrobků (založené i na environmentálně šetrných výrobních postupech), bezpečnosti, přidané hodnoty a **regionální pestrosti produkce**.

- Zachování přiměřené zaměstnanosti v zemědělství a zlepšení životní úrovně zemědělské populace jako součásti venkovské populace snižováním důsledků zvýšené rizikovosti podnikání v zemědělství a stimulováním multifunkčního charakteru zemědělství, včetně diverzifikace zemědělství do nepotravinářského užití zemědělské produkce a do **nezemědělských činností venkova**.
- Snižování rizik opouštění zemědělské půdy (s preferencí konzervace dočasně nadbytečné zemědělské půdy pro možné budoucí zemědělské využití), **zlepšování scenerické hodnoty a rekreační funkce zemědělské kulturní krajiny a vesnice**, včetně zvyšování rekreační hodnoty zemědělských vodních ploch a uchovávání národního kulturního dědictví významných zemědělských vodních děl, krajinných celků a **zemědělské vesnické architektury**.
- Zvyšování **schopnosti** zemědělsky užívaných ploch **zadržovat vodu** stimulováním přeměny orné půdy na trvalé travní porosty (především v záplavových územích a v nivách vodních toků), **urychlením pozemkových úprav a revitalizace zemědělských vodních toků** se zohledněním **přírodě blízkých způsobů retence vod**, podporou odbahňování rybníků (při zachování jejich mimoprodukčních funkcí) ad.
- Zlepšení kvality a čistoty povrchových a podzemních vod, které přicházejí do styku se zemědělstvím, také s ohledem na **ochranu biologických vlastností a kvality půdního fondu ČR**.
- **Soustavné zvyšování biologické rozmanitosti**, kvality a biotopické hodnoty zemědělského půdního fondu ČR, včetně zalesňování dlouhodoběji nevyužívané zemědělské půdy nejhorší kvality.
- Zvyšování podílu obnovitelných zdrojů energie ze zemědělství na celkové spotřebě energie v ČR a postupné směřování k **energetické soběstačnosti** venkova z obnovitelných zdrojů.

Poznámka: Zvýrazněny jsou činnosti, které mohou mít výraznější vazby na proces územního plánování a které mohou ovlivnit řešení urbanistické koncepce respektive koncepce uspořádání krajiny.

C.2.2.2 Lesní hospodářství

Charakteristika současného stavu lesního hospodářství v České republice

Česká republika patří k zemím s vysokou lesnatostí. Lesní pozemky pokrývají v současné době výměru 2 655 tis. ha, což představuje 33,7 % z celkového území státu. Zalesňováním zemědělské půdy, resp. zemědělsky nevyužívaných půd se výměra lesů soustavně zvyšuje. Stav se od 31. 12. 2008 k 31. 12. 2012 zvýšil na 2 661 889 ha, což představuje 33,75 % z celkové výměry ČR.

Ve vlastnictví státu je 59,6 % lesů, ve vlastnictví obcí, lesních družstev, krajů a veřejných vysokých škol je 17,1 %, podíl soukromého vlastnictví činí 23,3 % lesů. Od roku 2013, po

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

přijetí příslušného zákona, lze řešit restituce církevního majetku. K roku 2011 se vlastnické poměry výrazněji nezměnily (stát vlastní 60 %).

Podle převažujících funkcí (ve smyslu kategorizace určené zákonem č. 289/1995 Sb.) je v ČR 76 % lesů hospodářských, 21 % lesů zvláštního určení a 3 % lesů ochranných (stav k 31. 12. 2008). K roku 2011 poklesl podíl hospodářských lesů na 74,7 %, podíl lesů zvláštního určení se zvýšil na 22,6 % a lesy ochranné tvořily podíl 2,7 %.

Za úspěch lesnictví lze v právní oblasti označit především to, že se podařila harmonizovat klíčová lesnická legislativa EU. Vláda přijala Národní lesnický program II (NLP II) pro období let 2007-2013 – dokument, který se stává základním podkladem pro trvale udržitelné hospodaření v lesích. Prostřednictvím NLP II je naplňována Lesnická strategie EU i navazující Akční plán EU pro lesnictví.

Vstup do EU odstartoval reálnou možnost využití finančních prostředků strukturálních fondů v lesnictví pro ekonomický a sociální rozvoj českého venkova.

V souvislosti s požadavkem na udržitelné obhospodařování lesů stále více nabývá na významu pozice lesnictví jako poskytovatele obnovitelné suroviny pro výrobky šetrné k životnímu prostředí, biologické rozmanitosti, ale i jako důležitého faktoru v globálním cyklu uhlíku, při rovnováze vodního prostředí, regulaci eroze a prevenci přírodních nebezpečí, jakož i při zajišťování sociálních a rekreačních služeb pro společnost.

Lesní hospodářství v Evropské unii

V roce 2003 přistoupila Evropská unie k hodnocení své Lesnické strategie přijaté na konci roku 1998. Strategie Společenství pro lesy z roku 1998 ustanovila rámec aktivit pro lesní hospodářství, jehož hlavním cílem je podpora trvale udržitelného obhospodařování lesů. Strategie zdůrazňuje důležitost multifunkční role lesů a určuje základní zásady a principy, které jsou pro realizaci této strategie určující.

Bylo konstatováno, že Lesnická strategie EU v zásadě plní svou funkci a došlo k významnému pokroku v prosazování určitých prvků (spoluúčast zájmových skupin, vícesektorový přístup). Poukazuje se však na prohlubující se roztržičnost lesnických záležitostí zahrnutých do několika politik.

Lesní hospodářství je v rámci Evropy vnímáno jako součást rozvoje venkova a využívání krajiny se svými třemi pilíři (skupinami funkcí lesů). Jsou to funkce ekonomické, ekologické a sociální, jejichž naplňování je uskutečňováno na principu trvale udržitelného rozvoje.

Skupina ekonomických funkcí lesů – strategickým cílem je dlouhodobé zlepšování konkurenceschopnosti lesního hospodářství a zvýšené využívání lesnických výrobků, zboží a služeb v životě společnosti.

Skupina ekologických funkcí lesů – strategickým cílem je uchování a zlepšení biologické rozmanitosti, integrity, zdraví a odolnosti lesních ekosystémů v místním měřítku s ohledem na možný scénář globálních a krajinných změn.

Skupina sociálních funkcí lesů – strategickým cílem je přispět ke kvalitě života prostřednictvím zachování a zlepšení sociálních a kulturních rozměrů lesů a lesnictví.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Lesnická strategie pro Evropskou unii je naplňována v Národních lesnických programech (NLP) považovaných za koncepty pro uplatnění trvale udržitelného obhospodařování lesů při dlouhodobém zlepšování konkurenceschopnosti lesního hospodářství způsobem, který respektuje národní suverenitu.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

C.2.3 Principy řešení v územním plánování (zásady tvorby, územní nároky, limity, ochrana)

C.2.3.1 Rekapitulace uzlových bodů územního plánování a hospodářských aktivit

V této kapitole jsou charakterizovány základní vazby územního plánování a zemědělského respektive lesního hospodářství. Stavební zákon umožňuje zabývat se zemědělstvím a lesnictvím na následujících úrovních a fázích procesu územního plánování:

- Zemědělský půdní fond a pozemky určené k plnění funkcí lesa jsou jmenovitě uvedeny ve spektru tematických oblastí, které jsou analyzovány v územně analytických podkladech (ÚAP).
- Pořízení územního plánu (ÚP) poskytuje nejvíce možností koordinovat územní souvislosti zemědělství a lesnictví s navrhovanou urbanistickou koncepcí a koncepcí uspořádání krajiny.
- Regionální úrovní se zabývají zásady územního rozvoje (ZÚR). Řešit v ZÚR územní vazby k zemědělství a lesnictví není explicitně požadováno. Přesto je žádoucí zabývat zemědělstvím a lesnictvím při stanovování základních požadavků na účelné a hospodárné uspořádání kraje nebo v souvislosti s cílovými charakteristikami krajiny.

Z předchozích kapitol vyplývá, že významnými vazbami mezi zemědělským a lesním hospodářstvím a územním plánováním se lze zabývat při řešení zejména následujících tematických oblastí. Stručně lze zrekapitulovat jejich základní souvislosti následujícím způsobem.

Stručná charakteristika uzlových bodů

Půda

Obě hospodářské činnosti využívají ke svým ekonomickým aktivitám půdu tj. zemědělský půdní fond či pozemky určené k plnění funkcí lesa. Územní plánování mimo jiné řeší způsoby využití území a rozhoduje o změnách stávajícího způsobu využití.

Půda tedy představuje jeden z hlavních styčných bodů územního plánování a uvedených hospodářských činností. Územní plánování se má ve vztahu k půdnímu fondu zabývat zejména:

- územní ochranou zvýšených hodnot půdního fondu,
- specifikací a průmětem veřejného zájmu na půdním fondu,
- vytvářením územních předpokladů pro udržitelné zachování rozsahu a kvality půdního fondu pro příští generace.

Krajina

Současný charakter převážné části kulturní krajiny ČR je výsledkem dlouhodobého zemědělského a lesního hospodaření v území. Lze tedy předpokládat, že i jejich další působení či absence v území bude determinovat charakteristiky kulturní krajiny (jedná se například o velikost obhospodařovaných ploch, spektrum zastoupených druhů pozemků,

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

zaměření výroby, používané technologie apod.). Vývoj krajiny v poslední době směřuje ke stále výraznější specializaci jednotlivých funkcí a malé diferenciaci jednotlivých složek. Velké plochy krajiny jsou využívány jednoúčelově, struktura zemědělsky využívané krajiny se zjednodušila. Krajina s narušenou ekologickou stabilitou, s omezenou autoregulační schopností, se sníženou schopností odolávat rušivým jevům a vracet se po jejich odeznění do původního stavu, se stává limitujícím faktorem ekonomického a sociálního rozvoje.

Zemědělská a lesní krajina má produkční význam a plní přitom řadu mimoprodukčních funkcí. Intenzivní formy zemědělského a lesního hospodaření mají zvýšený potenciál dostat se do střetu s mimoprodukčními funkcemi krajiny. Další dva významné uzlové body představuje:

- hledání vyváženého vztahu podmínek pro příznivé životní prostředí a pro hospodářský rozvoj,
- návrh koncepce uspořádání krajiny tak představují další významné styčné body.

Z hlediska ochrany a tvorby zemědělské krajiny je nutné se ještě zmínit o plánu společných zařízení¹⁶, který je součástí procesu komplexních pozemkových úprav. Na realizaci koncepce uspořádání krajiny, obsažené ve vydaném územním plánu, nejsou přímo vázány veřejné prostředky. Stavební zákon však alespoň požaduje, aby nebyly veřejné prostředky vynakládány v rozporu s řešením platné územně plánovací dokumentace. Konkrétní formulace § 43 odst. 5 SZ zní:

„...Poskytování prostředků z veřejných prostředků podle zvláštních předpisů na provedení změn v území nesmí být v rozporu s vydaným územním plánem. ...“

Účelová výstavba

S podmínkami, které determinují výstavbu, se územní plánování zabývá na několika úrovních.

- **Zásady územního rozvoje (ZÚR)** – vymezují plochy a koridory nadmístního významu. Je otázkou, jak často nastane pro zemědělství či lesnictví potřeba vymezovat zájmy nadmístního významu. Obdobně nebudou časté požadavky na vymezení staveb a ploch pro veřejně prospěšné stavby zemědělského či lesnického charakteru.
- **Územní plán (ÚP)** – vymezuje zastavitelné plochy a plochy vymezené ke změně stávající zástavby, obnově nebo opětovnému využití znehodnoceného území (plochy přestavby). Z hlediska specifikace podmínek pro zástavbu neopominutelná úroveň územního plánování.
- **Regulační plán (RP)** – stanoví v řešené ploše podrobné podmínky pro využití pozemků, pro umístění a prostorové uspořádání staveb, pro ochranu hodnot a charakteru území a pro vytváření příznivého životního prostředí. Je žádoucí, aby záměry účelové zástavby v exponovaných polohách (například v pohledově či hygienicky) byly rozpracovány

¹⁶ Plán společných zařízení řeší veřejný zájem v krajině (například protierozní ochranu ZPF, účelové komunikace, prvky ÚSES, interakční prvky, liniovou vegetaci apod.). Vydané komplexní pozemkové úpravy, tj. včetně plánu společných zařízení se realizují z veřejných zdrojů.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

v regulačním plánu. Na úrovni regulačního plánu řešit případné konflikty ploch pro objekty zemědělské výroby a ostatních zastavitelných ploch, zejména obytné zástavby s cílem vyloučení negativních vlivů na obytnou zástavbu (narušení hygienických podmínek bydlení, ovlivnění faktoru pohody apod.).

- **Nezastavěné území** – stavební zákon (č. 183/2006 Sb.) v § 18 odst. 5 specifikuje podmínky pro umísťování staveb, zařízení a jiných opatření v nezastavěném území. V citovaném odstavci se uvádí, že v nezastavěném území lze realizovat jen záměry, které jsou **v souladu s jeho charakterem**. Dále specifikuje účely, pro které je to možné. Jedná se o **zemědělství, lesnictví, vodní hospodářství, těžbu nerostů**, pro ochranu přírody a krajiny, pro veřejnou dopravní a technickou infrastrukturu, pro snižování nebezpečí ekologických a přírodních katastrof a pro odstraňování jejich důsledků. Novelou stavebního zákona z roku 2012 byl odstavec rozšířen o následující ustanovení: „*Uvedené stavby, zařízení a jiná opatření včetně staveb, které s nimi bezprostředně souvisejí včetně oplocení, lze v nezastavěném území umísťovat v případech, pokud je územně plánovací dokumentace výslovně nevylučuje*“.

Venkovské osídlení

V minulosti venkovské osídlení plnilo zejména obytnou funkci pro pracovníky (a jejich rodiny) v zemědělství a lesnictví. Plošnému charakteru zemědělského a lesního hospodaření vyhovuje hustší síť venkovského osídlení.

Hospodářská činnost na zemědělské půdě a v lese vytváří pracovní příležitosti. Jejich počet s rozvojem technologií klesá. K zachování kulturního charakteru krajiny však bude zřejmě nutné ve venkovské krajině zajistit způsob její údržby, když k tomu nepřispěje zemědělství nebo lesnictví. V současné době však nelze jednoznačně stanovit, zda se bude jednat o zaměstnané místní obyvatele nebo potřebné činnosti provedou sezonní pracovníci s dočasným pobytem (viz současný trend při zajišťování prací v lese, v zelinářství, ovocnářství apod.).

Územní plánování se strukturou osídlení zabývá zejména na regionální úrovni tj. v zásadách územního rozvoje.



Obr. 4: Ilustrační fotografie (autor: H. Šimková)

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

C.2.3.2 Možnosti vybraných nástrojů územního plánování zabývat se zemědělstvím a lesnictvím

V další části textu jsou podrobněji charakterizovány vybrané nástroje územního plánování, ve kterých se lze zabývat podstatnými vazbami na zemědělství a lesnictví.

Územně analytické podklady (ÚAP)

Vyhláška č. 500/2006 Sb. specifikuje obsah a činnosti zajišťované v rámci procesu pořízení a pravidelných aktualizací územně analytických podkladů (ÚAP).

Zjišťování a vyhodnocování podkladů pro rozbor udržitelného rozvoje území

Při zjišťování a vyhodnocování podkladů pro rozbor udržitelného rozvoje území je nutné zabývat se také zemědělstvím a lesnictvím. Tato fáze ÚAP se zabývá:

- stavem a vývojem území,
- hodnotami území,
- limity využití území,
- zjišťováním a vyhodnocením záměrů na provedení změn v území.

V rámci aktualizace ÚAP je potřebné pravidelně hodnotit vývoj rozlohy a struktury půdního fondu v posuzovaném území. Z vývoje struktury půdního fondu (například úbytek zemědělské půdy, podíl trvalých travních porostů, podíl orné půdy z výměry zemědělské půdy – tzv. „zornění“, vývoj rozlohy lesa, vývoj podílu zpevněných a zastavěných ploch apod.) lze vybrat reprezentativní indikátory vývoje území, respektive způsobu jeho využití. Na základě pravidelných aktualizací ÚAP tak vzniknou vývojové řady zvolených indikátorů. Zjištěné trendy následně využívat jako zpětnou vazbu, která se využije jako korektiv návrhu urbanistické koncepce či koncepce uspořádání krajiny.

Podrobnější diferenciací půdního fondu (například z hlediska jeho kvality či jeho významu pro plnění mimoprodukčních funkcí) umožní vymezit v území okrsky či plochy, které mají zvýšenou specifickou hodnotu. Ve smyslu § 26 stavebního zákona lze z vlastností území odvodit limity využití území. V procesu územního plánování je nutné prezentovat nadprůměrnou kvalitu půdy či její specifickou mimoprodukční funkci jako zvýšenou hodnotu území.

Z resortních podkladů, jako jsou například vydané komplexní pozemkové úpravy či z výstupů lesního plánování se v rámci aktualizace ÚAP přebírají záměry na provedení změn v území. Dlouhodobé záměry se přebírají z oborových koncepcí.

Rozbor udržitelného rozvoje území

Na základě aktualizovaných a vyhodnocených podkladů se provádí rozbor udržitelného rozvoje území. Zemědělské a lesní hospodářství souvisí se všemi třemi pilíři. Konkrétně se jedná o:

- SWOT analýzu zemědělského půdního fondu a pozemků určených k plnění funkcí lesa z hlediska charakteristik přírodního pilíře v posuzovaném území,
- SWOT analýzu zemědělství a lesnictví z hlediska hospodářských podmínek v území,

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

- SWOT analýzu zemědělství a lesnictví z hlediska jejich významu pro sociodemografické podmínky v území.

Důležitý výstup rozboru udržitelného rozvoje území souvisí s formulací problémů k řešení v územně plánovacích dokumentacích. Z významu a rozsahu působení zemědělství a lesnictví v území vyplyne řada problémů, které je potřebné řešit v územně plánovacích dokumentacích.

Územní plán (ÚP)

Územní plán má dány předpoklady zabývat se v širokém spektru územními souvislostmi zemědělství a lesnictví. V procesu pořizování územního plánu se zemědělství a lesnictví týkají zejména dále uvedené činnosti.

Vymezování ploch s rozdílným způsobem využití

Územní plán člení správní území obce na plochy s rozdílným způsobem využití (dále jen „plochy“). Při vymezování „ploch“ se vychází v první řadě z limitů a hodnot území, které jsou evidovány v územně analytických podkladech (například související se zvýšenými zájmy ochrany přírody a krajiny, vodohospodářskými záležitostmi, ochranou nerostného bohatství, památkovou ochranou, půdními poměry apod.).

Základní princip pro vymezení (vyčlenění) jednotlivých „ploch“ vychází ze stávajícího nebo **požadovaného způsobu využití území**. Další kritéria, která determinují konkrétní vymezení „ploch“, zohledňují:

- vzájemně se doplňující, podmiňující nebo nekolidující činnosti,
- potřebu stanovit podmínky pro členění plochy na pozemky,
- potřebu **ochránit veřejné zájmy** v nezastavěném území obce (jakými jsou například ochrana přírodního a kulturního dědictví, civilizačních, architektonických a urbanistických hodnot),
- požadavky na prostorové uspořádání území,
- převažující účel využití plochy,
- potřebu stanovit nepřipustné či podmíněné využití plochy.

Podmínky využití území, které jsou vztaženy k jednotlivým „plochám“, se doporučuje stanovovat zejména požadavky, které lze následně kontrolovat při územních řízeních. Například se může jednat o:

- možnost připustit či zablokovat umístění staveb obecně či pro některé účely,
- formulaci základních podmínek pro umístění staveb,
- možnost změny staveb,
- možnost či zákaz změny druhu pozemku přesahující 300 m²,
- umístění manipulačních ploch,
- možnost provádět terénní úpravy,

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

- možnost stanovit dobývací prostor,
- možnost či nepřípuštění některých změn druhů pozemků,
- zákaz úpravy pozemků, které mají vliv na schopnost vsakování vody,
- podmínky pro dělení či scelování pozemků apod.

Pro zemědělské a lesní hospodaření se vymezují zejména plochy zemědělské a plochy lesní. Pokud existují v území pozemky určené k plnění funkcí lesa nebo zemědělské půdy, které plní ve zvýšeném významu některé mimoprodukční funkce (jako například vodohospodářskou, pro obecnou ochranu přírody a krajiny, pro příměstskou rekreaci apod.) jsou obvykle zahrnuty do smíšených ploch nezastavěného území.

Koncepce uspořádání krajiny

Způsobem rozmístění „ploch“ a stanovením podmínek pro jejich využití vyjadřuje územní plán návrh koncepce uspořádání segmentu krajiny v řešeném území. Prostřednictvím návrhu koncepce uspořádání krajiny územní plán:

- diferencuje charakter nezastavěného území, čímž se vytváří koncepční podklad pro posuzování souladu či nesouladu činnosti směřovaných do nezastavěného území s charakterem nezastavěného území dle vydané ÚPD,
- koordinuje způsoby využití nezastavěného území,
- formuluje podmínky pro využití nezastavěného území,
- stanovuje základní podmínky prostorového uspořádání území,
- vymezuje části území se zvýšenými územními předpoklady k produkčnímu využití krajiny (vyjádřena plochami zemědělskými, plochami lesními, plochami těžby apod.),
- vymezuje části území se zvýšenými územními předpoklady pro mimoprodukční funkce krajiny (vyjádřené například plochami přírodními, plochami vodohospodářskými, plochami smíšenými nezastavěného území, plochami rekreačními apod.).

Návrh koncepce uspořádání krajiny také vyjadřuje:

- veřejné zájmy v nezastavěném území,
- požadovanou prostupnost územím,
- potenciály nezastavěného území k jeho rekreačnímu a relaxačnímu využití.

V rámci návrhu koncepce uspořádání krajiny je nutné také zohlednit požadavky vyplývající z obecné ochrany přírody a krajiny¹⁷. Jednotlivé „plochy“ mohou také nést atributy

¹⁷ Například vymezením ploch s biotopy, na kterých jsou zastoupena hodnotná, přírodě blízká společenstva jako plochy přírodní, i když nemají dosud status zvláště chráněného území. Orgán ochrany přírody má průběžně poskytovat do databáze ÚAP podklady o rozmístění lokalit se zvýšenou přírodní hodnotou.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

prostorového členění nezastavěného území, které vyjádří základní charakteristiky daného místa krajinného rázu¹⁸.

Lokalizace účelové výstavby

Jedním z výsledků územně plánovacího procesu je rozhodnutí o umístění stavby. Zemědělské a lesnické účelové stavby mají charakteristické atributy. Při návrhu zastavitelných ploch je nutné hledat kompromis mezi soukromým (individuálním či skupinovým) a veřejným (všeobecným) zájmem. Z hlediska provozovaných činností lze jednotlivé účelové stavby, či jejich soubory, které vytváří zemědělské farmy (areály) rozlišovat na:

- živočišná střediska (například drůbežářské závody, mléčné farmy apod.),
- rostlinná střediska,
- mechanizační střediska,
- smíšená střediska.

Řada zemědělských areálů, budovaných do roku 1990, není v současné době využívána pro zemědělskou výrobu. V mnohých z nich nejsou dořešeny vlastnické vazby (náhradní restituce, rozdílné vlastnictví objektu a pozemku, na kterém byl objekt vybudován apod.).

Zemědělské areály byly často budovány v nezastavěném území (volné krajině) s ohledem na potřebu splnit hygienické požadavky vůči obytným částem sídel. Územní plán může stabilizovat funkční využití objektů vyplývající z jejich kolaudace, navrhnout změnu funkčního využití plochy či jako plochy pro asanaci.

Ke specifickým atributům zemědělské účelové výstavby patří jejich vazba na hospodářské zázemí. Jedná se zejména o stavby pro skot, který je zásobován pící z polí a na pole jsou vyváženy výkaly zvířat (v různé formě jako například kejda, chlévská mrva). Z této skutečnosti vyplývá požadavek na vyřešení dopravního napojení pole-stáj pro technologickou dopravu (neměla by například procházet obytnou zástavbou).

Se změnou vlastnictví zařízení, s restrukturalizací zemědělské prvovýroby, se změnou hospodářských obvodů souvisí skutečnost, že mnohé areály již nejsou zemědělsky využívány a mají charakter zemědělských brownfields. Zainvestované plochy a objekty přitom představují určitou nabídku pro trh s realitami. S postupujícím časem se však hodnota investic vložených do objektů snižuje. Výchozí podnět k dalšímu využití plochy však musí dát její vlastník.

Zemědělský provoz v účelové výstavbě může mít specifický vliv na své okolí (zápach, hluk, prašnost, zvýšený výskyt hmyzu a hlodavců apod.). Tato skutečnost musí být prověřena při územním řízení, při kterém může být stanovena podmínka ochranného hygienického pásma. Současným trendem je – místo vymezování hygienických pásem – snaha, aby negativní vlivy zemědělského provozu nezasahovaly na sousední pozemky. Investor musí tuto podmínku splnit a sám se rozhodnout, zda se mu vyplatí pořídit finančně náročnou technologii, která zajistí vyhovující prostředí na sousedních pozemcích.

¹⁸ Místa krajinného rázu a jejich charakteristika patří mezi sledované jevy ÚAP. Dosud však chybí koordinující metodický pokyn pro vymezování míst krajinného rázu v rámci ÚAP. Většina ORP proto dosud nemá v ÚAP tento sledovaný jev obsažen.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Urbanistický návrh musí vyhodnotit, do jaké míry přispívá stabilizace původních velkovýrobních zemědělských areálů (a jejich případný další rozvoj) k fragmentaci krajiny. Jejich další nezemědělské využití může přispět k „rozdrobení“ sídelní struktury se všemi negativními dopady na krajinu a její funkce. Obdobný problém může nastat, až skončí životnost „slunečních elektráren“, které jsou většinou lokalizovány v zemědělské krajině. V územních plánech jsou vyznačeny jako výrobní plochy. Obvykle se jedná o zemědělskou půdu dočasně odňatou ze zemědělského půdního fondu, s povinností rekultivace po skončení důvodu dočasného odnětí. Jejich budoucí využití bude nutné zvažovat z řady možných hledisek, dnes se předpokládá, že většina ploch se vrátí standardnímu zemědělskému hospodaření. Lze však očekávat, že budou požadavky některé pozemky dále využívat jako plochy pro výrobu. Takové případy bude nutné posoudit jak z hlediska jejich vlivu na organizaci půdního fondu, tak na koncepci uspořádání krajiny. Samozřejmě, že bude také nutné vyhodnotit její vliv na sídelní strukturu (jako například nároky na vyvolanou dopravu, technickou infrastrukturu, hygienické dopady na stávající obytnou zástavbu apod.).

Technologický vývoj zemědělských účelových zařízení směřuje k srovnatelným vlivům s provozem v průmyslových, výrobních či skladových zařízeních. Obvykle proto stačí v územním plánu vyznačit plochy technické infrastruktury (§10), plochy výroby a skladování (§11), plochy smíšené výrobní (§ 12) a stanovením podmínek pro využití „ploch“ v případě potřeby rozlišit, kde je či není přípustná výstavba zařízení pro živočišnou výrobu. V závorce jsou uvedeny paragrafy vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území.

V současné době již existují technologie, které umožňují realizovat živočišnou výrobu v těsné návaznosti na obytné území či dokonce v přímém sousedství obytných objektů. S ohledem na jejich značnou finanční náročnost však nelze v blízké budoucnosti očekávat jejich masivnější uplatnění v českém zemědělství.

Obecně není žádoucí vytvářet izolované stavby ve volné krajině, lze je vyloučit stanovením podmínek pro využití ploch. Pro umístění lesnických účelových zařízení a staveb je možné využít „plochy“ dle vyhlášky č. 501/2006 Sb. Konkrétně se jedná zejména o plochy technické infrastruktury (§ 10), plochy výroby a skladování (§ 11) a plochy smíšené výrobní (§ 12).

Řešení prostupnosti územím

Zemědělské účelové komunikace zajišťují přístup na zemědělsky obhospodařované pozemky. Jejich lokalizace je řešena zejména v komplexních pozemkových úpravách. Schválené komplexní pozemkové úpravy proto představují pro řešení územního plánu závazný podklad, srovnatelný s vydaným územním rozhodnutím. Účelová doprava v lesích je řešena v dokumentech lesního plánování (oblastní plány rozvoje lesů, lesní hospodářské plány, lesní osnovy).

Pro vzájemnou koordinaci a stabilizaci tras zemědělských a lesních účelových cest a pro posouzení možnosti jejich využití i pro další účely (pro rekreační a volnočasový pohyb, pro alternativní možnost přepravních vazeb práce – bydlení apod.) vytváří řešení územního plánu vhodný prostor (například koordinace účelové dopravy řešené v lesních hospodářských plánech a komplexních pozemkových úpravách). Vzhledem k investiční náročnosti a potřebě managementu účelových komunikací je vhodné vícefunkční využití účelových komunikací.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Dle § 63 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, není dovoleno veřejně přístupné účelové komunikace, stezky a pěšiny mimo zastavěné území zřizovat nebo rušit bez souhlasu příslušného orgánu ochrany přírody.

Účelové komunikace podrobněji člení zemědělskou krajinu. Ovlivňují tak míru mozaikovitě charakteristiky krajiny. Doprovodná vegetace účelových komunikací přispívá k vytváření prostorových charakteristik zemědělské krajiny. V intenzivních zemědělských územích představují doprovodné dřeviny účelových komunikací často základní vegetační složku s výrazným kompozičním efektem. Na úrovni územního plánu se sice nenavrhuje výsadba liniových dřevin, ale v rámci návrhu koncepce uspořádání krajiny lze stanovit principy pro řešení doprovodné vegetace.



Obr. 5: Ilustrační fotografie – okolí obce Žitková, Bílé Karpaty (autor: Z. Kučerová)

Účelové úpravy vodního režimu

Potřeba vytvořit v ohospodařovaném území prostředí, které svými parametry bude lépe vyhovovat hospodářským aktivitám, může mimo jiné vyvolat požadavky na úpravu vodního režimu v území. Jako příklady lze uvést požadavek na snížení hladiny podzemní vody odvodněním, zajištění vláhy pro pěstované rostliny v potřebných agrotechnických lhůtách doplňkovou závlahou, úpravy vodních toků, protipovodňovou ochranu (jako například suché poldry, území s řízeným rozlivem povodňové vody apod.), zakládání nových vodních ploch. Jedná se většinou o záměry, o kterých se musí rozhodovat v územních řízeních o umístění stavby či o změně využití území. Posouzení obdobných požadavků na změny využití území na úrovni územního plánu má proto logické zdůvodnění. Řešení územního plánu, na základě významného potenciálu krajiny řešeného území pro plnění mimoprodukčních funkcí, musí

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

odůvodnit omezení úprav vodního režimu či stanovit relevantní limity pro zásahy do vodního režimu území.

Rozmístění druhů pozemků v území, které je důsledkem zemědělského či lesního hospodaření, může negativně nebo pozitivně ovlivnit retenci vody v území. Některé druhy pozemků (les, trvalé travní porosty, nelesní vegetace) zvyšují vodní retenci území. Účinnost retence ovlivňuje také rozmístění druhů pozemků v území, zejména ve vazbě na morfologii terénu, půdní poměry, hydrogeologické poměry a organizaci půdního fondu.

Návrh koncepce uspořádání krajiny rámcově reaguje na erozní ohroženost území¹⁹ a na výskyt lokality se zvýšeným potenciálem pro vodní retenci. K relevantním „plochám“ se stanovují odůvodněné zákazy, které se vztahují například k:

- převodu trvalých travních porostů na ornou půdu,²⁰
- realizaci terénních úprav,²¹
- slučování pozemků,²²
- nevhodným úpravám pozemků, které mají vliv na schopnost vsakování vody.²³

Obdobně je potřeba posuzovat, vzhledem k požadavkům na protipovodňovou ochranu, význam inundačních území a navrhnout takové využití těchto území, které odtokové poměry zlepší, nebo alespoň nezhorší.

Zásady územního rozvoje (ZÚR)

Les a zemědělská půda pokrývají více než 80 % území ČR. Je tedy logické, že základní požadavky na účelné uspořádání území kraje, které stanovují zásady územního rozvoje, se nepřímým způsobem promítají i do zemědělského a lesního hospodářství. Je však otázka, do jaké míry se má jednat jen o jednosměrné průměty požadavků osídlení do území bez zohlednění regionálních atributů zemědělství a lesnictví.

Ty mohou souviset s:

- regionální diferenciací produkčního potenciálu území, s cílem územně ochránit jeho zvýšený potenciál,
- požadavkem na zachování ucelenosti lesních komplexů při vymezování koridorů pro nadřazenou technickou infrastrukturu,
- upřesňováním specifických oblastí na území kraje,
- vymezováním příměstských krajin,
- formulací cílových charakteristik krajiny,
- návrhem výkresu typů krajin.

¹⁹ pokud ÚAP obsahují konkrétní podklady týkající se erozní ohroženosti území

²⁰ SZ § 80 odst. 2 písm. e)

²¹ SZ § 80 odst. 2 písm. a)

²² SZ § 82 odst. 1

²³ SZ § 80 odst. 2 písm. f)

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Na regionální úrovni jsou k dispozici podklady zejména pro tematickou oblast lesního hospodářství. Celé území ČR pokrývají Oblastní plány rozvoje lesů, které jsou pravidelně aktualizovány. Zemědělství nemá na úrovni krajů k dispozici obdobný systémový podklad. Pro zajištění požadavků na ochranu zemědělské půdy je potřeba při řešení ZÚR využívat podklady z územně analytických podkladů dotčených obcí s rozšířenou působností. K dispozici jsou bonitované půdně ekologické jednotky, jejich interpretace ve formě tříd ochrany, rozbor udržitelného rozvoje území v tematické oblasti půdní fond apod.).

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Použité zdroje:

KUBAČÁK, Antonín. *Dějiny zemědělství v Českých zemích*. I. díl a II. díl. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 1994–1995.

Naučný slovník zemědělský. Praha: Akademie zemědělských věd ČSFR, 1992.

Lesnický naučný slovník. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 1994.

BOUDEWIJN VAN ELZAKKER. *České zemědělství na křižovatce*. New York (USA): 1994. Praha: Nadace pro občanskou společnost.

The Mechanisms of the EU Agricultural and Rural Development Support Systems. Praha: Asociace soukromého zemědělství ČR.

HRABÁNKOVÁ, Magdalena – BRANDOVÁ, Kateřina. *Sektorový operační program: Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství*. Praha: Institut výchovy a vzdělání MŽP ČR, 2001.

RIEGLER, Josef – POPP, H. W. – KROLL-SCHLÜTER, Hermann aj. *Kam kráčejí evropští zemědělci*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 1997.

ESDP Evropské perspektivy územního rozvoje: Směrem k vyváženému a trvale udržitelnému rozvoji Evropské unie. Přijato v Postupimí ministry EU, kteří zodpovídají za územní plánování v květnu 1999. Vyдалa Evropská unie. Praha: MMR, 2000.

Méně příznivé oblasti ve vybraných zemích EU. Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky. *BULLETIN VÚZE*, 2005, č. 9.

Dlouhodobé perspektivy trvale udržitelného zemědělství: Stanovisko Prezidentské konference zemědělských komor Rakouska k reformním návrhům Evropské komise. *BULLETIN VÚZE*, 2003, č. 8.

K rozvoji zemědělství a venkova v zemích střední a východní Evropy. Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky. *BULLETIN VÚZE*, 2004, č. 2.

Zemědělství 2008. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR.

Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky k 31. 12. 2008. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR.

DOUCHA, Tomáš. *Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004–2013)*. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky. Interní materiál.

PAVLÍČEK, Jan. Úsvit evropského zemědělství. *VTM*, 1997, č. 1.

PAVLÍČEK, Jan. Přijde druhá zelená revoluce. *VTM*, 1998, č. 1

JELÍNEK, Ladislav – MEDONOS, Tomáš – BOUDNÝ, Jan. Struktura užití a vlastnictví půdy v České republice a význam trhu půdy pro utváření krajiny. Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky v Praze. In *Sborník ze semináře Asociace pro urbanismus a územní plánování*. Jičín: 2005.

SÁDLO, Jiří – POKORNÝ, Petr – HÁJEK, Pavel – DRESLEROVÁ, Dagmar – CÍLEK, Václav. *Krajina a revoluce: významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny Českých zemí*. 1. vydání. Praha: Malá Skála, 2005. 247 s. ISBN 80-86776-02-6.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Vybrané dokumenty:

Národní lesnický program pro období do roku 2013.

Situační a výhledová zpráva – Půda 2009. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR.

Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky; Český úřad zeměměřický a katastrální; Praha 2012

Úřední věstník Evropské unie z 19. 1. 2013; zpráva Komise COM(2012) 46 final

Historická ročenka českého zemědělství 1918 – 2010; Český statistický úřad, Praha 2011

<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/c041312analyza12.doc>;

Komentář: „Hra o české zemědělství přes dovozy potravin“; ČSÚ, Drahomíra Dubská oddělení svodných analýz; psáno pro Hospodářské noviny

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Sukcese_\(ekologie\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Sukcese_(ekologie))

Koncepce ministerstva zemědělství k hospodářské politice státního podniku Lesy České republiky od roku 2012; Praha únor 2011

Základní statistické údaje ekologického zemědělství k 31. 12. 2012; eAGRI

[Základní statistické údaje ekologického zemědělství k 31.12.2012 \(12\)](#)

Vybrané ukazatele zemědělství; Český statistický úřad, Praha 2012

http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0901.pdf

Další odkazy k problematice zemědělského a lesního hospodářství:

Portál územního plánování ÚÚR

<http://portal.uur.cz/oborove-informace-o-uzemi/zemedelstvi-lesnictvi.asp>

Státní pozemkový úřad

<http://www.spucr.cz/spucr/page.aspx?KategorieID=109>

Pozemkové úpravy

<http://eagri.cz/public/app/eagriapp/PU/Prehled/>

Strategie pro růst české zemědělství a potravinářství v rámci Společné zemědělské politiky EU po roce 2013, Ministerstvo zemědělství 2012 (dokument je v připomínkovém řízení)

<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/strategie-pro-rust.html>

Lesy ČR – Péče o les

<http://www.lesy-cr.cz/pece-o-les/Stranky/default.aspx>

Program 2020 zajištění cílů veřejného zájmu u LČR

<http://www.lesy-cr.cz/volny-cas-v-lese/program-2020-lesu-ceske-republiky/Documents/Program-2020-web.pdf>

<http://www.lesy-cr.cz/volny-cas-v-lese/program-2020-lesu-ceske-republiky/Stranky/default.aspx>

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Právní předpisy:

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 13/1994 Sb., kterou se upravují některé podrobnosti ochrany zemědělského půdního fondu.

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, ve znění vyhlášky č. 458/2012 Sb.

Vyhláška č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, ve znění pozdějších předpisů.

Principy a pravidla územního plánování

Kapitola C – Funkční složky

C.2 Zemědělské a lesní hospodářství

Soupis zkratk:

ČNR	Česká národní rada
KPÚ	komplexní pozemkové úpravy
LPIS	veřejný registr půdy
NLP	národní lesnický program
ORP	obec s rozšířenou působností
RP	regulační plán
SZ	stavební zákon
ÚAP	územně analytické podklady
ÚP	územní plán
ÚPD	územně plánovací dokumentace
ÚSES	územní systém ekologické stability
ZPF	zemědělský půdní fond
ZÚR	zásady územního rozvoje